

1 Tessalonika

Vooruitzien naar Gods komst

Raymond R. Hausoul

1 TESSALONIKA

Vooruitzien naar Gods komst

1 Tessalonika

Vooruitzien naar Gods komst

Versie: 20.05 (januari 2021).

Dr. Raymond R. Hausoul

© 2021 Raymond R. Hausoul

Vind de nieuwste materialen op <https://raymondhausoul.be>.

78-24501-150596

© 2021 –All rights reserved.

No part of this publication may be reproduced or be shared in any form
without permission in writing from the autor.

1 Tessalonika

Vooruitzien naar Gods komst

Raymond R. Hausoul

Inhoudsopgave

1 Inleiding.....	9
1.1 Dankuitingen en bemoediging.....	9
1.2 Relatie tussen 1 en 2 Tessalonika.....	10
1.3 Schrijver, plaats en datering.....	10
1.4 Indeling.....	12
2 Opening (1:1).....	13
3 Dankzegging en verlangen (1:2-3:13).....	15
3.1 Dankzegging voor de vrucht (1:2-2:16).....	15
A Dankzegging (1:2-3).....	15
B Het evangelie in Tessalonika (1:4-10).....	17
3.1.1 B' Vrucht van het evangelie in Tessalonika (2:1-12).....	23
A' Dankzegging (2:13-16).....	30
3.2 Verlangen naar Tessalonika (2:17-3:13).....	32
A Relatie met Tessalonika (2:17-20).....	32
B Verlangen naar Tessalonika (3:1-5).....	34
B' Dank over Timotheüs bericht (3:6-8).....	37
A' Conclusie: Verlangen naar Tessalonika (3:9-13).....	37
4 Heiligheid voor het koninkrijk (4:1-5:22).....	41
4.1 Inleiding (4:1-2).....	41
A Bemoediging in de heilige omgang (4:3-12).....	43
B Bemoediging over de ontslapenen (4:13-18).....	49
B' Oproep tot waakzaamheid (5:1-11).....	55
A' Bemoediging in heiligheid (5:12-22).....	62
4.1.1 Erken arbeiders en leiders (5:12-13).....	63
4.1.2 Ga lankmoedig met elkaar om (5:14-15).....	64
4.1.3 Leef dankbaar tegenover God (5:16-18).....	66
4.1.4 Respecteer Gods openbaring (5:19-22).....	66
5 Slot (5:23-28).....	69
6 Literatuurlijst.....	73

Over de auteur

Dr. Raymond R. Hausoul (1979) is predikant in Ieper en spreekt regelmatig in andere kerken. Als spreker en docent is hij met verschillende organisaties verbonden. Zijn academisch onderzoek richt zich op de thematiek van de nieuwe schepping, het koninkrijk van God en de vernieuwing door Gods Geest. Raymond is gehuwd met Belinda en beiden genieten van hun twee zonen, Adriël en Ilja.

<https://raymondhausoul.be>

Afkortingen van Bijbelboeken

Gn	Genesis	Js	Jesaja	Rm	Romeinen
Ex	Exodus	Jr	Jeremia	1Ko	1 Korintiërs
Lv	Leviticus	Kl	Klaagliederen	2Ko	2 Korintiërs
Nm	Numeri	Ez	Ezechiël	Gl	Galaten
Dt	Deuteronomium	Dn	Daniël	Ef	Efeziërs
Jz	Jozua	Hs	Hosea	Fp	Filippenzen
Re	Rechters	Jl	Joel	Ko	Kolossenzen
Rt	Rut	Am	Amos	1Ts	1 Tessalonicenzen
1Sm	1 Samuël	Ob	Obadja	2Ts	2 Tessalonicenzen
2Sm	2 Samuël	Jn	Jona	1Tm	1 Timoteüs
1Kn	1 Koningen	Mi	Micha	2Tm	2 Timoteüs
2Kn	2 Koningen	Na	Nahum	Tt	Titus
1Kr	1 Kronieken	Hk	Habakuk	Fm	Filemon
2Kr	2 Kronieken	Sf	Sefanja	Hb	Hebreeën
Ea	Ezra	Hg	Haggai	Jk	Jakobus
Ne	Nehemia	Zc	Zacharia	1Pt	1 Petrus
Es	Ester	Ml	Maleachi	2Pt	2 Petrus
Jb	Job	Mt	Matteüs	1Jh	1 Johannes
Ps	Psalmen	Mc	Marcus	2Jh	2 Johannes
Sp	Spreuken	Lc	Lucas	3Jh	3 Johannes
Pr	Prediker	Jh	Johannes	Jd	Judas
Hl	Hooglied	Hd	Handelingen	Op	Openbaring

Andere werken

Tob	Tobit	2Mak	2 Makkabeeën	BJr	Brief van Jeremia
Jud	Judit	Wijs	Wijsheid	TDn	Daniël (Grieks)
TEs	Ester (Grieks)	Sir	Sirach	Man	Manasse
1Mak	1 Makkabeeën	Bar	Baruch		

Bijbelvertalingen

BGT	Bijbel in Gewone Taal (2014)	NBG	Nieuwe Vertaling (1951)
GNB	Groot Nieuws Bijbel (1996)	NBV	Nieuwe Bijbelvertaling (2004)
HB	Het Boek (1997)	SV	Statenvertaling (1977)
HSV	Herziene Statenvertaling (2010)	TE	Telosvertaling (1982)
LXX	Griekse Septuaginta (250–50vC)	Vg	Latijnse Vulgaat (390–405nC)
NB	Herziene Naardense Bijbel (2014)	WV	Willibrordvertaling (1995)

Bij de hoofdstuk- en versindeling is gekozen voor de indeling van de NBV, omdat deze de wetenschappelijke uitgaven van de Hebreeuwse (BHS) en Griekse tekst (NA28) volgt. Waar geen Bijbelboek genoemd wordt, gaat het steeds om het boek dat eerder in de tekst is vermeld. Verder wordt de Godsnaam getrouw met ‘Jahweh’ weergegeven en niet door HERE of iets dergelijks vervangen.

1 Inleiding

1.1 Dankuitingen en bemoediging

Christenen zien uit naar de komst van Jezus Christus. Ze bemoedigen elkaar vanuit die hoop. In Paulus' brieven proeven we een hartstocht naar het welzijn van de christenen. Ook in 1 Tessalonika is dat het geval. Hierin dankt de apostel uitvoerig voor de christenen. Hijzelf was tijdens zijn aankomst in Korinthe zwak, angstig en onzeker geweest (1Ko2:3). Nu moedigt hij de gelovigen in Tessalonika aan om in het leven met God te volharden. Verlies de moed niet in de strijd tegen het kwaad.

De drie dankuitingen in deze eerste brief zijn bijzonder (1:2-3; 2:13; 3:9). In geen andere brief doet de apostel dit zoveel. Zijn vreugde toont Paulus niet alleen in zijn dank. Ook in zijn eigen reflectie op de korte tijd bij de christenen in Tessalonika komt dit tot uiting.¹

Elk hoofdstuk van 1 Tessalonika verwijst naar de toekomst en bijna elk gedeelte eindigt met de komst van Christus (1:3,9-10; 2:12,19-20; 3:13; 4:13-5:11; 5:23). De brief is doordrenkt van een toekomstverwachting.² Dat is bijzonder omdat de apostel maar drie weken in Tessalonika was. Toch vond hij het onderwijs over de toekomst voldoende belangrijk om aan de jong gelovigen door te geven. De jonge christenen mochten het getuigenis hiervan vernemen. In Tessalonika droeg een inscriptie de tekst: 'Na de dood geen terugkeer. Na het graf geen hereniging.'³

Omdat 4:13-5:11 uitvoerig over de komst van Christus gaat, wordt dit soms als thema van de brief gekozen. In dat tekstgedeelte moedigt Paulus de christenen ook aan hoe zij in een niet-christelijke maatschappij moeten leven.⁴ Vanuit dat perspectief bemoedigt de apostel de gelovigen om te wandelen vanuit hun hemelse roeping. Het leven vanuit het vooruitzien naar de komst van Christus krijgt zo een centrale plaats. De hoop heeft een reinigende werking in het christelijk leven. Paulus interesseert het in de eerste plaats niet wat het enthousiasme van mensen over de toekomst is. Hij is gericht op de vraag welke wandel de toekomst in je leven teweeg brengt. Hoe verandert de hoop je eigen leven?

---

1 Visser, 2003:45.

2 de Boor, 1994:14.

3 Zonder bronvermelding: McGee, 1978:12.

4 Richard, 2007:258-266.

1.2 Relatie tussen 1 en 2 Tessalonika

1 en 2 Tessalonika horen in de Griekse handschriften bijeen. Ze staan telkens achter elkaar en overschrijvers wordt erop gewezen dat beiden een eenheid vormen. Er zijn geen twee brieven in het NT te vinden met zulk een sterke overeenkomst.⁵ Dit blijkt al uit de vergelijkbare briefstructuur met zijn herhalende dankzegging (1Ts1:2-3; 2:13; 3:9; 2Ts1:3-4; 2:13), uniek overgangsgedeelte (1Ts3:11-13; 2Ts2:16-17) en uitvoerige toekomstverwachting (1Ts4:13-5:11; 2Ts1:5-10; 2:1-12).

1.3 Schrijver, plaats en datering

Paulus openbaart zich samen met Silvanus en Timotheüs als zenders van deze brief (1:1). Doordat de apostel regelmatig in de ik-vorm schrijft, is hij vermoedelijk de hoofdschrijver.⁶ Paulus schreef deze brief tijdens zijn tweede zendingsreis, toen hij achttien maanden in Korinthe was (Hd18:11-18). In deze plaats ontmoette Timotheüs en Silvanus de apostel. Op basis van de positieve berichten die Timotheüs over Tessalonika vertelde, schreven zij samen deze eerste brief.

De stadhouder van Korinthe was toen Gallio (vs12). Deze Gallio begon zijn dienst in de lente van 51nC. De brief is daardoor te dateren tussen 50 en 51nC.⁷ Dat maakt het de eerste nieuwtestamentische brief die Paulus schreef.

Een alternatief is dat Paulus de brief vanuit Efeze schreef. Sommige handschriften voegen dat aan het slot van de brief toe (A, B¹, MT). Die theorie is minder aantrekkelijk (zie uitvoerig comm. 1Ts3:1).

---

⁵ Visser, 2003:56–68.

⁶ Marshall, 1983:89–90.

⁷ Visser, 2003:79; Constable, 2000:248; Donfried, 1990:4, 25; Bruce, 1982:xxxiv.

Tessalonika

Tessalonika is het huidige Saloniki in Griekenland en ligt ten westen van het schiereiland Chalcidici. Het is strategisch gelegen aan de noordwestkust van de Egeïsche Zee. In de eerste eeuw was het de hoofdstad van de Romeinse provincie Macedonië. Tessalonika had een drukke havenplaats aan de Thermaïsche Golf dat bekendstond als handelskruispunt langs de transportroute van de Egnatische Weg. De Romeinse staatsman Marcus Cicero (106-43vC) klaagt dat het niet eenvoudig is naar Tessalonika te gaan omwille van de verkeersdrukte.⁸

De plaatsnaam Tessalonika ontstond door de Macedonische staatsman Kassander (355–297vC) die de aanwezig havenplaats Therma herbouwde. De naam ontstond doordat er in de omgeving verschillende warme bronnen aanwezig waren. Door de grote veranderingen en uitbreidingen van de stad hernoemde Kassander de plaats Therma in Tessalonike. Dat was de naam van zijn geliefde vrouw.⁹ Zij was de buitenechtelijke dochter van koning Filippus II. De koning verwekte haar bij een meisje uit Tessalie, nadat hij dit volk overwon in 352vC.¹⁰ Tessalonike was daarmee ook de zus van de latere veldheer Alexander de Grote.

In 146vC werd Tessalonika de hoofdstad van de Romeinse provincie Macedonië en in 42vC kreeg het een zelfstandig democratisch bestuur.¹¹ Het werd een vrije stad met zijn klassiek-Griekse volksvergadering, stadsraad en -bestuurders. De stad stond hierdoor in positieve relatie met Rome en plaatste een standbeeld ter ere van keizer Augustus in het westen. Dit standbeeld ontdekten archeologen in latere tijden. Ook was er in Tessalonika een tempel voor de Romeinse keizer.¹² Op munten stond op de voorkant Julius Caesar afgebeeld met de titel 'God' en op de achterkant stond keizer Augustus afgebeeld met de tekst 'van de Tessalonicenzen'.¹³ In haar omgeving herdacht Tessalonica tegelijk de *Slag bij Pharsalus* waarin Julius Caesar het triomferend tegen Pompejus (48vC) opnam.

Tijdens het NT telde Tessalonika 200.000 inwoners. De Romeinse generaal Pompejus gebruikte de stad tijdens de Romeinse Burgeroorlog als uitvalsbasis. Hierdoor bleef de plaats in politiek, economisch en militair opzicht voor Rome van betekenis. Later zou de stad daardoor een Romeinse kolonie worden. In de tijd van Paulus had de stad die rechten nog niet. De stad was wel, zoals boven beschreven, een belangrijk centrum van Romeinse invloed.¹⁴ Tegelijk waren er verschillende

8 Cicero, n.d.:3.14.

9 Strabo, 2002–2009:VII.21–24.

10 van Houwelingen, 2002:9.

11 Hendrix, 1999:524.

12 Ibid.

13 van Houwelingen, 2002:65; Hendrix, 1999:524.

14 Wright, 2019:194.

tempels in de stad aanwezig voor Griekse goden als Herakles, Apollo en Aphrodite.¹⁵ Het was een smeltkroes van politiek en religie.

De apostel bezocht Tessalonika tijdens zijn tweede en derde zendingsreis (49nC). Hij bezocht er de synagoge en sprak er over Abraham, de uittocht, David, de ballingschap en de hoop van de Messias en het Godsrijk. Het OT wijst vooruit naar het lijden en de opstanding van de Messias die zich nu geopenbaard heeft als Jezus van Nazareth. Na drie sabbatten nam hij de vlucht, omdat zijn leven door de joden in gevaar was (Hd17:1-10). Vanuit Athene zond hij Timotheüs naar Tessalonika om er onderwijs te geven (1Ts3:1-2). In Korinthe krijgt de apostel verslag van hem (Hd18:5), waarna hij zijn eerste brief schrijft (1Ts3:6). Vrij kort daarna schrijft hij zijn tweede brief.

Over de christelijke gemeente van Tessalonika is weinig bekend. We kennen slechts individuen zoals Aristarchus en Secundus. Zij gingen met Paulus op reis. Aristarchus is later nog bij de apostel in Rome (Hd19:29; 20:4; 27:2; Ko4:10) als medewerker (Fm1:24).

1.4 Indeling

1 Tessalonika kenmerkt zich door drie dankuitingen (1:2-3; 2:13; 3:9). Deze herhalingen geven de brief een eigen karakter. In deze hoofdstukken vermeldt de apostel hoe intens de relatie tussen hem en de Tessalonikers is. In 4:1-5:28 bemoedigt Paulus de gemeente vooral met betrekking tot de wederkomst van Jezus Christus.

2 Opening (1:1)

(1) Paulus én Silvanus én Timoteüs aan de gemeente van de Tessalonikers in God de Vader en de Heer Jezus Christus: genade zij u en vrede!

| 1 | Paulus én Silvanus én Timoteüs aan de gemeente van de Tessalonikers in God de Vader en de Heer Jezus Christus: genade zij u en vrede!

Op een eigentijdse manier opent deze brief aan de gemeente in Tessalonika. Samen met Silvanus en Timotheüs stelt Paulus zich voor. Het Grieks koppelt hun namen door het herhaaldelijke ‘en’. Er is sprake van een gedeeld auteurschap.

De schrijvers zijn bekend. Alle drie brachten ze de Tessalonikers het evangelie. Nadat Paulus en Silvanus door tegenstand waren weggevlucht bleef Timotheüs achter. Als missionair team correspondeerden ze nu naar de gelovigen in de Macedonische hoofdstad.

Zij zien de gemeente in Tessalonika als geborgen ‘in God de Vader en de Heer Jezus Christus’. De Vader en de Zoon staan naast elkaar. Vanuit die verbondenheid wordt de gelovigen genade en vrede toegewenst.

Sommigen zien grammaticaal ‘Jezus Christus’ identiek aan ‘God’.¹⁶ Dit is een technische kwestie gebaseerd op het gebruik van het lidwoord. Het lidwoord staat echter voor ‘Heer’, waardoor de grammatica niet kan gelden als bewijs voor de godheid van Christus. Voor de godheid van Christus kan er via de grammatica enkel worden gewezen naar 2 Petrus 1:1 en Titus 2:13.¹⁷

Naar ‘genade’ en ‘vrede’ smacht de mensheid. Beiden begrippen horen bij elkaar. De genade van God is de fontein van alle vrede en voorspoed op aarde en zijn verlangen naar vrede is de basis van zijn genade. Deze genade wil zich rijkelijk uiten in het leven van de christen. Als zonen van God de Vader mogen wij in zijn nabijheid wandelen en zijn vrede tonen in de zegeningen en harmonie die we op aarde brengen door de kracht van Gods Geest. Dat is de genade en vrede waarvan de Bijbelboeken getuigen en waarnaar veel mensen uitzien en die al doorklinkt in de hogepriesterlijke

---

¹⁶ Sharp, 1807.

¹⁷ Wallace, 1997:228–229.

zegen: 'Jahweh verheft zijn aangezicht over jou en schenkt je vrede' (Nm6:26).

Sommige handschriften (x, A, I, MT) voegen aan het slot van dit vers toe 'van onze God en Vader en Heer Jezus Christus'. Daardoor is de aanhef van 1Ts een parallel met 2Ts. SV en HSV volgen traditioneel MT en bevatten deze toevoeging. De woorden zijn waarschijnlijk toegevoegd wegens aanpassing met 2Ts.

Silvanus

Silvanus ontmoeten we in het Nieuwe Testament ook met de naam Silas. Hij had net als Paulus het Romeinse burgerschap (Hd16:21,37-39). Samen met Barnabas vertrok hij naar Antiochië om de beslissing van het concilie in Jeruzalem aan hen door te geven (Hd15:22,32). In Antiochië ontmoette hij Paulus, die hij begeleidde tijdens de tweede zendingsreis (Hd15:40). Samen trokken ze door Klein-Azië en werden ze gezeseld in de kerker van Filippi (Hd16:22-25). Vandaar vertrokken ze naar Tessalonika en Berea. Paulus moest aldaar vluchten en vertrouwde de gelovigen aan Silvanus en Timotheüs toe. Na enige tijd ontmoette Silvanus Paulus opnieuw in Korinthe (Hd17:10,14; 18:5). Daarna horen we alleen nog sporadisch iets van Silvanus (2Ko1:19; 1Pt5:12).

Volgens de overlevering zou Silvanus de gelovigen in Tessalonika zijn blijven dienen en er later een van de oudste zijn geweest.

3 Dankzegging en verlangen (1:2-3:13)

3.1 Dankzegging voor de vrucht (1:2-2:16)

De eerste en tweede brief aan Tessalonika zijn de enige brieven van Paulus met meerdere dankzeggingen (1Ts1:2-3; 2:13; 3:9; 2Ts1:3-4; 2:13-14). Inhoudelijk is 2:1-12 met 1:4-10 verbonden. Beiden sluiten af met een verwijzing naar de toekomst. Ze zijn door de dankzegging in 1:2-3 en 2:13-16 omringd, die eveneens beiden thematisch met elkaar in relatie staan.¹⁸

A Dankzegging (1:2-3)

(2) Wij danken God altijd voor u allen, terwijl wij u gedenken in onze gebeden, (3) onophoudelijk gedachtig aan uw werk van het geloof en uw arbeid van de liefde en uw volharding van de hoop op onze Heer Jezus Christus, tegenover onze God en Vader,

---

| 2 | Wij danken God altijd voor u allen, terwijl wij u gedenken in onze gebeden,

Dank is het eerste waar Paulus en zijn medewerkers over spreken. Hun dankbaarheid zal tot in 1 Tessalonika 3:13 op de voorgrond staan. Voornamelijk in 1:2-10; 2:13-16 en 3:8-10 komt die dankbaarheid uit de verf. Als we er vanuit gaan dat de aanhef tot de dankbaarheid begint in 1:3 en eindigt in 3:13 betekent dit dat we in deze brief het langst dankwoord vinden dat van de apostel bewaard is gebleven. De dank is langer dan de rest van de brief!¹⁹ Deze dankbaarheid vormt het fundament waarop de auteurs naar de gemeente kijkt. Het is de kern van zijn gebed tot God.

Wat zou je zeggen als je een buitenstaander jouw kerk moest voorstellen? Waarover zou je spreken?

We kunnen ons voorstellen hoe de drie reisgenoten regelmatig bijeenkwamen om God in hun gemeenschappelijk gebed te danken voor

---

¹⁸ Wanamaker, 1990:73.

¹⁹ Buitenwerf, 2006:3.

de bekering van de Tessaloniërs.²⁰ In hun gebeden denken ze aan zijn medegelovigen op aarde. Ze voelen zich innerlijk met hen verbonden en willen hen vandaar voortdurend voor God brengen.

| 3 | onophoudelijk gedachtig aan uw werk van het geloof en uw arbeid van de liefde en uw volharding van de hoop op onze Heer Jezus Christus, tegenover onze God en Vader,

In hun gebeden denken de schrijvers aan de zegeningen die de Tessaloniërs ontvingen. Ze waren een geweldig voorbeeld voor anderen. Met blijdschap erkenden ze wat Jezus in de gelovigen had volbracht. Het geloof openbaarde zich in liefde en maakte zichtbaar waar de christenen op hoopten. Met de trits geloof, liefde en hoop werd hun biografie geschreven.

Hoe zou jouw biografie er vanuit de trits geloof, liefde en hoop uitzien?

In Tessalonika zorgde Jason er voor dat Paulus en Silas op borgtocht werden vrijgelaten (Hd17:19). Bepaalde mensen spanden zich in om de gemeente op een gezonde manier te leiden (1Ts5:12). De christenen in Tessalonika blonken uit in liefdebetoon. Geen moeite was hen teveel. Hun ijver herinnert aan het kleine meisje dat een zware baby met zich meedraagt. Als een man haar ontdekt, vraagt hij: 'Meisje, is die baby niet te zwaar voor je?' Daarop zegt het meisje: 'O, nee, het is mijn kleine broertje'.

Liefde is de vrucht die de gelovigen mogen voortbrengen: het werk van het geloof. Een gelovige zonder werken bestaat niet in Gods koninkrijk (Jk2:17). Vooraan de werken staat de liefde. Zij is de motor van het geloof. Ze stond bij de Tessaloniërs voorop, samen met de volharding in de hoop. Op die hoop is het team gericht met dit schrijven.

Elk mens leeft met een bepaalde hoop in zijn leven. Die hoop geeft zijn leven zin en moedigt aan in moeilijke omstandigheden. De geschiedenis kent hiervan vele voorbeelden. Maarten Luther zei: 'Alles wat een mens in de wereld doet, gebeurt vanuit de hoop'.²¹ Velen hopen op zichzelf of in de mensheid. Ze hopen dat de mens erin zal slagen een perfecte wereld te stichten. God stuurde de mens uit het paradijs en de mens probeert sindsdien een paradijs buiten de hof van Eden op te richten. Tegelijk erkennen ook velen dat de mens dit doel niet zal bereiken. Het is onmogelijk een paradijs los van God te bouwen. De Pruisische keizer

²⁰ van Houwelingen, 2002:54.

²¹ McGee, 1978:22.

Frederik de Grote zei: ‘De tijd waarin ik leef is er één van grote tumult. Mijn hoop is in God’.

De scepter van de wereld ligt inderdaad in de doorboorde handen van de Messias. Dit was deze hoop die de Tessalonikers vooruit dreef. Daarvan legden ze getuigenis af ‘tegenover onze God en Vader’. De komst van de Heer en de realisatie van Gods beloften was het waarin de gelovigen volhardden.

▮ Waarvoor ben jij dankbaar in de gemeente?

B Het evangelie in Tessalonika (1:4-10)

(4) daar wij weten, door God geliefde broeders-en-zusters, dat u uitverkoren bent. (5) Want ons evangelie kwam tot u niet alleen in woord, maar ook in kracht en in de heilige Geest en in zeer volle zekerheid; u weet immers hoe wij onder u geweest zijn ter wille van u. (6) En u bent navolgers geworden van ons en van de Heer, nadat u het woord aangenomen hebt onder veel verdrukking, met blijdschap van de heilige Geest, (7) zodat u een voorbeeld bent geworden voor alle gelovigen in Macedonië en in Achaje. (8) Want vanuit jullie midden heeft het Woord van de Heer weerklank gevonden, niet alleen in Macedonië en Achaje, maar op elke plaats in jullie geloof in God doorgedrongen, zodat wij niets hoeven te zeggen. (9) want zelf vertellen zij van ons welke ingang wij bij u hadden, en hoe u zich van de afgoden tot God hebt bekeerd om de levende en waarachtige God te dienen (10) en zijn Zoon uit de hemelen te verwachten, die Hij uit de doden heeft opgewekt, Jezus, die ons redt van de komende toorn.

| 4 | **daar wij weten, door God geliefde broeders-en-zusters, dat u uitverkoren bent.**

De leer van de uitverkiezing waarover in sommige kringen een groot debat gaande is, wordt door de apostel gebruikt om de gelovigen te bemoedigen. Paulus verzekert de gelovigen dat ze uitverkoren zijn. Hij kon dit met een gerust hart zeggen nadat hij had vernomen van de geloofswerken die de gelovigen voortbrachten. De vrucht verraadde de oorsprong en verbondenheid van het geloof. Daardoor mochten de gelovigen zekerheid hebben dat zij uitverkoren waren.

▮ Hoe wisten de schrijvers dat de christenen in Tessalonika uitverkoren waren?

▮ Welke kenmerken overtuigen jou of iemand christen is?

| 5 | Want ons evangelie kwam tot u niet alleen in woord, maar ook in kracht en in de heilige Geest en in zeer volle zekerheid; u weet immers hoe wij onder u geweest zijn ter wille van u.

Het apostolisch team verkondigde God evangelie in het woord en de kracht van de Geest (vgl. 1Ko2:4-5). Het evangelie kwam waar mensen de afgoden dienden. Tessalonika was een Romeinse kolonie waarin mensen van alles geloofden. Toen het evangelie in deze plaats de harten van de bewoners raakten, veranderde dat hun leven. Het evangelie verandert en transformeert mensen. Dat gebeurt nog steeds op aarde.

Waarin zich de kracht van het evangelie openbaarde, vermelden de schrijvers niet concreet. Het evangelie bevrijdde in elk geval de christenen uit de duistere maatschappij en maakte nieuwe mannen en vrouwen van hen. Dit was overduidelijk de vernieuwing door Gods Geest. Iedereen die hiervan getuige was, beseftte dat er iets gebeurde. Dat gaf de volle zekerheid aan het evangelie. Gods boodschap kreeg daarmee handen en voeten. Het vond weerklank in de harten van de gelovigen.

Hoewel sommigen bij de komst van het evangelie in kracht eveneens denken aan spectaculaire wonderen die zich voordeden in Tessalonika, is er niet met zekerheid vast te stellen dat Paulus daaraan ook dacht bij het schrijven van deze tekst.²² Een basis om in die richting denken, biedt wel het algemene gebruik van de term 'kracht' (δύναμις). Paulus gebruikt deze term immers voor fysieke (Rm15:19; 2Ko12:12; Gl3:5) en geestelijke (1Ko1:18) vernieuwing. Een groot aantal uitleggers denkt daarom aan spectaculaire wonderen als Paulus in dit vers over 'kracht' spreekt.²³

De apostel schrijft wel uitdrukkelijk dat de Tessalonikers zich zeker nog herinnerden hoe dit allemaal gebeurde. De woorden en daden van de verkondigers stonden hun nog goed voor ogen. Wat zij in hun leven deden, onderbouwde wat zij zeiden. Dat was geloof in actie. Woord en wandel waren hierin met elkaar in overeenkomst. De apostel herinnert zijn toehoorders daaraan met een 'jullie weten'. Deze uitdrukking komt in deze brief nog negen keer voor (1:5; 2:1-2,5,11; 3:3-4; 4:2; 5:2). Dat is uitzonderlijk vaak. Het vroegere onderwijs en de daarmee gepaard gaande voorbeeldige wandel mag niet uit de herinneringen van de Tessalonikers verdwijnen. Gods kerk moet hieraan herinnert blijven (vgl. 1Ko4:17).

²² Bruce, 1982:14.

²³ Green, 2002:95-96; Kelhoffer, 2001:171; Martin, 1995:58; Wanamaker, 1990:79; Holtz, 1986:47; Jervell, 1984:92-93; Ellingworth and Nida, 1975:10.

|6| En u bent navolgers geworden van ons en van de Heer, nadat u het woord aangenomen hebt onder veel verdrukking, met blijdschap van de heilige Geest,

De jonge gelovigen in Tessalonika namen Paulus, Silvanus en Timotheüs als voorbeeld. Daarvoor mogen we God dankbaar zijn. Vaak bleef geestelijke groei bij jong gelovigen uit, omdat zij slechte voorbeelden hadden. Paulus en zijn medewerkers waren anders. Ze waren niet volmaakt, maar wel personen die anderen geestelijk konden laten groeien. Dat soort mensen mochten de Tessalonikers navolgen.

Van het Griekse μιμητής dat we in dit vers met ‘navolgers’ vertalen, is het Nederlandse ‘pantomime’ afkomstig. Een pantomime is een toneelstuk waarin een of meerdere acteurs een situatie of verhaal zonder spraak uitbeelden met alleen hun handen. Op soortgelijke wijzen waren de gelovigen een beeld van de apostelen, die weer een beeld van Christus de Heer waren.

In Handelingen 17 horen we dat de gemeente verdrukking leed door de joden in de stad. Het was niet eenvoudig om tegenover deze sympathisanten van het jodendom hun geloof uit te leven (Hd17:4). Er konden moeilijkheden op het werk of in het gezin ontstaan. Wie Jezus als Verlosser en Heer erkent, wordt door het kwaad als ongewenst op aarde gezien. Toch was er in de harten van de christenen grote blijdschap van Geest. Die blijdschap was onafhankelijk van alle omstandigheden. Het is merkwaardig dat christenen in de verdrukking vaak een grotere vreugde in God beleven dan zij die hun geloof in een tolerante omgeving beleven.²⁴ Voor de wereld zijn verdrukking en blijdschap twee tegenpolen. Ze zijn evenzeer verwijderd als het oosten van het westen. Christenen mogen beleven dat Gods Geest blijdschap kan schenken in moeilijke situaties. Dat neemt de verdrukkingen niet weg. Het blijft een gebed dat God bevrijding geeft. De verdrukking neemt echter ook de vreugde voor God niet weg. Het is de bitterheid van het leven in de vorm van een soort zoet-zure-saus.²⁵

|7| zodat u een voorbeeld bent geworden voor alle gelovigen in Macedonië en in Achaje.

Tessalonika was nog jong. Toch was ze een voorbeeld. Zoals de apostel een voorbeeld was voor de gelovigen in Tessalonika, was Tessalonika een voorbeeld geworden voor alle gelovigen in Macedonië en Achaje. Onder Romeins bestuur waren dit afzonderlijke provincies. Later hoorden beiden

²⁴ Constable, 2000:252.

²⁵ McGee, 1978:30.

bij Griekenland. Macedonië lag in het noorden en had Tessalonika als hoofdstad en Achaje lag in het zuiden en had Korinthe als hoofdstad.

Paulus kon dit getuigenis via Aquila en Priscilla horen. Vanuit Rome waren zij langs Macedonië en Achaje naar Korinthe gereisd (Hd18:1-3). Omdat Korinthe een internationale haven had, kon Paulus ook informatie via andere reizigers krijgen. De Tessalonikers hadden een goede reputatie onder de Griekse christenen opgebouwd.²⁶ Dit was uitzonderlijk. Ook vandaag horen we vooral van individuele christenen die een voorbeeld voor anderen zijn. Voorbeelden van volledige kerken die een voorbeeld zijn voor anderen zijn zelden. Ook in Paulus' tijd was dat al het geval. Er bestond een groot verschil tussen de voorbeeldige wandel van bijvoorbeeld de twee hoofdsteden Tessalonika en Korinthe. In zijn tweede brief aan de Korinthe wijst de apostel op de vrije gunst van de gelovigen in de hoofdstad Tessalonika (2Ko8:1-5).

Welke gemeentes hadden invloed op jouw geloof? Wie zijn christelijke voorbeelden voor jong en oud? Waarom?

| 8 | **Want vanuit jullie midden heeft het Woord van de Heer weerklank gevonden, niet alleen in Macedonië en Achaje, maar op elke plaats in jullie geloof in God doorgedrongen, zodat wij niets hoeven te zeggen.**

Er was een echo vanuit de gemeente Tessalonika hoorbaar in het hele land. Het woord had er een versterkte weerklank gevonden (Gr. *exéchetai*). De levenshouding van de Heer Jezus werd door deze gemeente weerkaatst naar de mensen rondom hen. Het lijkt er op dat het woord vanuit Tessalonika bredere verspreiding vond dan vanuit Filippi, Berea, Athene of Korinthe. Paulus was trots op deze gemeente en schrijft dat hij niets toe te voegen heeft. Deze uitspraak zullen we nog drie keer in de brief terugvinden (1Ts4:9,12; 5:1).

| 9 | **want zelf vertellen zij van ons welke ingang wij bij u hadden, en hoe u zich van de afgoden tot God hebt bekeerd om de levende en waarachtige God te dienen**

Christelijke kerken in Griekenland spraken met de apostel er over hoe de Tessalonikers gretig het evangelie beleefden. In dat verhaal spelen de briefschrijvers zelf een hoofdrol. Er werd ook over hen verteld. Het was triomfantelijk te zien hoe de enige levende en waarachtige God de afgoden had vernederd. Daarvoor was de ontmoeting met Jezus voldoende geweest. Nergens was de apostel begonnen met een strijd tegen de afgoden. Hij koos

²⁶ van Houwelingen, 2002:60.

er voor om overal het evangelie te prediken in woord en daad. Wie dat getuigenis aannam wierp zijn vroegere goden op de mesthoop.

Het evangelie laat het niet toe dat er naast Jezus nog andere goden of idealen kunnen bestaan. De kracht van het evangelie is te illustreren door de ene hand in de andere hand te leggen. Als je de hand omdraait, zie je de achterkant van de andere hand en keert zich de ene handpalm van je weg. Het evangelie vraagt om alleen Jezus ruimte te geven in je leven. Dat dit niet gemakkelijk is in het leven van gelovigen, blijkt uit de vele oproepen aan de kerk om zich te bekeren van verkeerde houdingen. Dikwijls wordt er gedacht dat de Bijbel de kerk er toe oproept om enkel de mensen buiten de kerk te vertellen dat zij van houding moeten veranderen. De Bijbel laat zien dat het vooral de mensen die zich Gods volk noemen zijn die hun leven moeten veranderen (vgl. Op2-3).

In Tessalonika aanbaden de inwoners de goden Zeus/Jupiter, de Cabeiren, Janus, Pluto en Hercules. Bij helder weer zag je vanuit de stad, over de Thermaïsche Golf, de geheimzinnige godenberg Olympus. Deze in nevelen gehulde berg lag op de grens van Macedonië en Thessalië, zuidoostelijk van Tessalonika. Het was de verblijfplaats van twaalf Griekse goden. Vooraan stonden Zeus, zijn vrouw Hera en hun zoon Dionysos. Dionysos was de god van de wijn en de natuur. Op het platteland had hij veel vereerders.²⁷ Tijdens feesten hulden zij zich graag in een nevel van bedwelmende drank. In Tessalonika waren er drie altaren voor Dionysos naast elkaar geplaatst. Vermoedelijk maakten zij deel uit van een groter heiligdom. Ook was er in Tessalonika een tempel voor de Romeinse keizer. Op munten stond op de voorkant Julius Caesar afgebeeld met de titel 'God' en op de achterkant stond keizer Augustus afgebeeld met de tekst 'van de Tessalonicenzen'.²⁸

Voor de christenen in de stad was Christus nu de enige levende en waarachtige God. De combinatie 'levende en waarachtige God' is uniek in het NT. 'Levend' duidt op Gods werkelijkheid en levenszin. 'Waarachtig' op zijn trouw. Hij was het die de christenen nu aanbaden. Een dergelijke grote verandering kon niet onopgemerkt blijven. De verering van de Griekse en Romeinse goden doortrok elk aspect van het leven. Wie zich daaruit terugtrok, ging verder dan iemand die in onze tijd met zijn cafébezoek stopt en elke week naar de kerk gaat. Elk uur van het dagelijks leven en alle gewoontes veranderden. De impact daarvan zou in onze tijd te vergelijken zijn met iemand die elke machines aan de kant zou plaatsen

27 Hendrix, 1999:525.

28 van Houwelingen, 2002:65; Hendrix, 1999:524.

(wat gelukkig niet nodig is als christen). De verandering bij de christenen in Tessalonika ging dus erg diep. De goden waren overal: thuis, op straat, op de markt, op school, in het bedrijf, op het veld, op feesten, op reis, op bruiloften en begrafenissen. Steeds waren er goden die je moest eren en erkennen als meerdere over je leven. Wie deze goden de rug toekeerde viel zeker op.²⁹

Hoe veranderde jij bij je bekering van de afgoden naar de ware levendige God?

| 10 | en zijn Zoon uit de hemelen te verwachten, die Hij uit de doden heeft opgewekt, Jezus, die ons redt van de komende toorn.

De dienst aan God ging samen met de verwachting van God. Paulus gebruikt in het Grieks een voorzetsel dat aanduidt dat het om een intense verwachting gaat.³⁰ De komst van Christus is geen bijlage voor gevorderde christenen. Het is belang voor de geloofsleer. Wie de Zoon verwacht staat niet passief met zijn neus tegen het raam op de uitkijk geplakt. Wie de Zoon verwacht is druk bezig met het evangelie. Dat is de houding die we terugzien bij de rechtvaardigen vanaf het begin. Verwachtingsvorm maken zij de weg vrij voor de komst van de Messias.

Christenen verwachtten Jezus Christus, die door God uit de doden is opgewekt. Een christendom dat niet uitzielt naar Christus en de vervulling van alle beloften is een vals christendom. Voor de Tessalonikers was dit overduidelijk. Er was een levende verwachting bij hen aanwezig (Fp3:20; Tt2:13; 1Ts5:6). Die verwachting komt ook tot uiting in deze brief. Wie Christus verwacht heeft geen plaats voor: (a) afgoden in zijn hart (1Ts1:9-10); (b) nalatigheid in de dienst voor Jezus (2:9,19); (c) splitsingen in de gemeente (3:12-13); en (c) een onheilige wandel in het leven (5:23).

De uitdrukking ‘die ons redt van de komende toorn’ verwijst naar: (a) de toorn van God in de huidige tijd;³¹ (b) de toorn van God in de eindtijd (Op6:16; 15:1; 16:1);³² of (c) het laatste oordeel voor de witte troon (Jh3:36; Rm2:5,8; 5:9).³³ De eerste optie heeft de voorkeur, omdat 1 Tessalonika 5:9 de toorn eveneens met de eindtijd verbindt.³⁴ Oude religies kenden grote

²⁹ Wright, 2019:122.

³⁰ Couch, 2004:121.

³¹ Schlier, 1974:26.

³² Klein Haneveld, 1983:7.

³³ Gundry, 1973:49.

³⁴ Couch, 2004:126; Ouweneel, 2000:176.

vrees voor de wraak van de goden. Johannes Calvijn noemt het voorbeeld van keizer Caligula:

Men kan lezen dat niemand zo vermetel en ongebreideld in de verachting van God is losgebarsten als Gaius Caligula. Toch beefde niemand zo jammerlijk wanneer een teken van Gods toorn zich voordeed. Tegen zijn wil huiverde hij voor God die hij opzettelijk probeerde te verachten. Men ziet dit overal met zulk soort mensen gebeuren. Hoe vermeteler iemand God veracht, des te meer wordt hij al bij het geluid van een vallend blad aan het schrikken gebracht.³⁵

Christenen mogen zich verlost weten uit die toorn. Hoe die verlossing gebeurt, blijft in dit vers onduidelijk.

Graag zien pre- en midtribulationisten die verlossing van de toorn in de eindtijd als een verlossing door de opname van de gemeente.³⁶ Toch biedt een opname niet de enige bescherming tegen de toorn. Een bescherming op aarde, zoals bij Noach tijdens de watervloed of bij Israël tijdens de plagen over Egypte, is ook mogelijk. Een profetisch voorbeeld hiervan biedt Jesaja 26:20-21:

Trek je terug in je kamers, Mijn volk, en sluit de deur achter je. Nog een korte tijd, tot de woede bekoeld is. Zie hoe Jahweh zijn woning verlaat en de mensen op aarde voor hun wandaden laat boeten. Het onschuldige bloed dat op haar is vergoten wordt door de aarde aan het licht gebracht, ze zal het niet langer verbergen.

Waarom verwacht jij Jezus Christus uit de hemelen?

Hoe beïnvloedt de hoop op Jezus' komst je leven? Zou je leven veranderen als je die hoop niet had?

3.1.1 B' Vrucht van het evangelie in Tessalonika (2:1-12)

(1) Inderdaad, jullie weten zelf, broeders-en-zusters, dat onze weg bij jullie niet tevergeefs was. (2) Hoewel wij net van tevoren hadden geleden en ons smaadheid was aangedaan in Filippi, zoals jullie weten, hadden wij vrijmoedigheid in onze God om tot jullie onder veel

³⁵ Calvijn, 2009:1.3.2.

³⁶ Fijnvandraat en Medema, 1992:154-155.

strijd over het evangelie van God te spreken. (3) En onze vermaning was niet uit bedrog, niet uit onreinheid en niet met list. (4) Zoals wij door God beproefd zijn bevonden dat ons het evangelie zou worden toevertrouwd, zo spreken wij, niet alsof wij mensen behagen, maar God die onze harten beproeft. (5) Want wij waren nooit met vleiende taal bij jullie, zoals jullie weten, maar met een hebzuchtig voorwendsel. God is getuige! (6) Ook zochten wij geen heerlijkheid van mensen of van jullie of van anderen – als apostelen van Christus hadden wij jullie namelijk ook tot last kunnen zijn –, (7) maar wij waren vriendelijk in jullie midden, zoals een voedende moeder haar eigen kinderen koestert. (8) Zo wilden wij, in onze grote genegenheid voor jullie, jullie niet alleen graag het evangelie van God, maar ook onze eigen levens meedelen, omdat jullie ons lief geworden was. (9) Want jullie herinneren zich, broeders-en-zusters, onze arbeid en onze moeite. Terwijl wij nacht en dag werkten om niemand van jullie een last op te leggen, hebben wij jullie het evangelie van God gepredikt. (10) Jullie zijn getuigen, alsook God, hoe heilig, rechtvaardig en onberispelijk wij ons onder jullie die gelooft, hebben gedragen. (11) Jullie weten immers hoe wij, als een vader zijn eigen kinderen, iedereen van jullie bemoedigden en adviseerden, (12) en betuigden dat jullie zouden wandelen God waardig, die jullie roept tot zijn eigen koninkrijk en heerlijkheid.

Het gedeelte 2:1-12 bevat een uitwerking van 1:2-10. De schrijvers vertellen over de vrucht die het evangelie in Tessalonika droeg. Hierin gebruiken ze het beeld van een moeder en een vader (vs7,11).

| 1 | Inderdaad, jullie weten zelf, broeders-en-zusters, dat onze weg bij jullie niet tevergeefs was.

Paulus werkt met dit nieuwe gedeelte 1:2-10 verder uit. Het Griekse γὰρ laat zich daardoor het beste met ‘inderdaad’ vertalen.

De inzet van Paulus en zijn medewerkers droeg vrucht. De schrijvers herinneren hen daaraan door een tweede keer ‘jullie weten’ te gebruiken (1Ts1:5). Zij entertainden de Tessaloniërs niet. De invloed van hun werk ging verder dan een heerlijke avond Netflix of online-gamen. Tessalonika was aan de slag gegaan met de apostolische verkondiging.

Door die houding staan ze in schril contrast met de Korinthiërs waar de apostel diverse zaken aan moet herhalen (1Ko6:2,3,9,16,19; 9:13,24). Tegelijk schrijft Lucas dat de gelovigen in Berea nog verder gingen dan de joden in Tessalonika:

De Joden in Berea waren welwillender dan die in Tessalonika, want ze luisterden vol belangstelling naar de verkondiging van

het evangelie en bestudeerden dagelijks de Schriften om te zien of het inderdaad waar was wat er werd gezegd (Hd17:11).

Over zijn dienst in Tessalonika schrijft Paulus in dit uitvoerig in de volgende verzen.

2 | Hoewel wij net van tevoren hadden geleden en ons smaadheid was aangedaan in Filippi, zoals jullie weten, hadden wij vrijmoedigheid in onze God om tot jullie onder veel strijd over het evangelie van God te spreken.

Voordat Paulus in Tessalonika kwam, was hij in Filippi. Daar opende God het hart van Lydia (Hd16:11-15). Toen ze de confrontatie aangingen met een jonge bezeten slavin en die bevrijdden, sloten de stadsbestuurders Paulus en Silas in de kerker op (16:16-24). Hoewel God hen daaruit op een wonderbaarlijke manier verlostte, leden ze veel pijn en vernedering (16:25-40).

Dat leidde er echter niet toe dat ze de moed opgaven om het evangelie vrijmoedig te verkondigen. Ze kozen er voor om het evangelie niet aan te passen om soortgelijke vernederingen te vermijden. Concreet betekende dit dat ze ook in Tessalonika onder veel strijd over het evangelie spraken. Die methodiek zou je niet gebruiken als je jezelf door het evangelie wilde verrijken of er erkenning door wilde krijgen.

Filippi

Filippi was een belangrijke Romeinse stad in het oosten van Macedonië. Het bezat in de Griekse tijd verschillende goudmijnen die de naam Krenides droegen. Filippus II, de koning van Macedonië (382–336vC) en vader van Alexander de Grote, breidde de stad uit. Hij noemde ze in 356vC Filippi. Filippus II financierde veel projecten door de goudmijnen in Filippi.

Nabij Filippi lag Canipi Philippici. Dat was de plek waar zich twee grote veldslagen in de Romeinse Burgeroorlog hadden afgespeeld. De eerste veldslag was die tussen Julius Caesar en Pompejus de Grote geweest. De tweede veldslag was die tussen de jonge Augustus en Marcus Antonius aan de ene kant en Cassius en Brutus aan de andere kant geweest. Augustus en Antonius hadden Filippi nog verder uitgebreid en het tot een kolonie voor Romeinse veteranen gemaakt.³⁷ Dat zorgde er voor dat Filippi een 'pensioenvoorziening' voor Romeinse burgers werd. De stad lag tegens aan de bekende handelsroute, de Via Egnatia, die van Rome in het westen naar Byzantium in het oosten liep.

In Handelingen 16 krijgt Paulus een visioen in Troas waarin een Macedonische man om hulp vraagt (vs9). Via een oversteek via het eiland Samothrake en de havenstad Neapolis komen Paulus en zijn reisgenoten in Filipi. Filippi wordt zo de eerste plaats in Europa waar Paulus het evangelie verkondigt (vs12-40). In tegenstelling tot vele andere steden ontbreekt er in Filippi een synagoge. Dat speelt een rol als de Joden allerlei vooroordelen tegen de apostel inbrengen. De stad blijkt dan onvoldoende informatie over de Joodse godsdienst te hebben (vs20-21). Er was in Filippi wel een gebedsplaats waar een klein aantal Joden God vereerden. Daar begonnen Paulus en de anderen hun werk. Tijdens de derde zendingsreis bezoekt de apostel de stad Filippi opnieuw (20:6).

Tegenwoordig is Filippi een van de best bewaarde steden waar Paulus is geweest. Het is nog steeds te zien hoe de straten liepen, waar de mooie theaters zich bevonden en waar de Via Egnatia was.

| 3 | En onze vermaning was niet uit bedrog, niet uit onreinheid en niet met list.

Het apostolisch team verlangde er naar om alle eer aan God te geven in hun verkondiging. Gods heerlijkheid stond op de eerste plaats. Dat was hun gebed: 'Heer, ondersteun ons in de levenshouding om u de hoogste eer te geven in ons leven. Laat ons in strijd en vrede beseffen dat u er bent, ons wilt troosten en adviseren in het leven.'

Deze houding van het team lag onder vuur. Tegenstanders verweten hen gebruik te maken van manipulatie, bedrog en list. In deze brief spreken de schrijvers dat tegen. De Tessalonikers wisten dat de verwijten ongegrond waren. In Handelingen schrijft Lucas wat de ware oorzaak van de oproep in Tessalonika was:

De joden echter werden jaloers, namen enige boze mannen van het gepeupel te hulp, veroorzaakten een volksoptocht en brachten de stad in tumult (Hd17:5a).

Het verwijt dat de joden hadden geuit, zei meer over henzelf dan over Paulus en zijn medewerkers. Er was een verborgen agenda vol bedrog aan de kant van het kwaad.

Wat kan helpen om in verdrukkingen Gods heerlijkheid op de eerste plaats te blijven zetten?

| 4 | Zoals wij door God beproefd zijn bevonden dat ons het evangelie zou worden toevertrouwd, zo spreken wij, niet alsof wij mensen behagen, maar God die onze harten beproeft.

Paulus, Silvanus en Timotheüs streefden niet naar eer en populariteit (vgl. Gl1:10). In hun prediking wilden ze hun publiek het evangelie zo goed mogelijk laten beleven. God en niet de mens stond centraal in hun leven. Samen had God hen in zijn beproevingen opgeleid om de schatten van het evangelie te vertellen. Dat deden ze als oprechte rentmeesters.

| 5 | Want wij waren nooit met vleiende taal bij jullie, zoals jullie weten, maar met een hebzuchtig voorwendsel. God is getuige!

| 6 | Ook zochten wij geen heerlijkheid van mensen of van jullie of van anderen – als apostelen van Christus hadden wij jullie namelijk ook tot last kunnen zijn –,

Jezus was het voorbeeld voor zijn leerlingen. Hij onderwees hen er al over dat ze weinig eer bij mensen zouden ontvangen. Jezus zocht ook geen eer van mensen (Jh5:41). Het ging in zijn leven om de eer van God. Vanuit die houding diende Hij anderen. Dat was ook de houding van zijn leerlingen.

Paulus en zijn medewerkers kozen er voor om de Tessalonikers niet tot last te zijn. Ze genoten wat hen werd aangeboden, zoals Jezus het zijn leerlingen had geleerd (Mt10). De tegenstanders van het evangelie wilden die houding ontkennen en het team neerzetten als bedriegers.

Hoe brengen vandaag tegenstanders de dienaars van het evangelie in diskrediet? Wat helpt om die sluwheid van het kwaad te doorzien?

| 7 | maar wij waren vriendelijk in jullie midden, zoals een voedende moeder haar eigen kinderen koestert.

Het team dat bij de Tessalonikers te gast was, was als een liefdevolle voedster of moeder die haar kinderen bezocht en vertroetelde. Officieel spreekt de tekst over een ‘voedster’ (τροφός). Zij staat als een ‘moeder’ (μήτηρ) naast de ‘vader’ (πατήρ, vs11). De vertaling ‘voedende moeder’ brengt deze twee aspecten tot uiting. Dit beeld van de vriendelijke, meevoelende, vertroetelende, voedende moeder was gebruikelijk voor onderwijzers. Zij gaven de leerlingen melk (1Ko3:2; 1Pt2:2). Zo komt de wijsheid ‘hem tegemoet als een moeder, als een ongerepte vrouw wacht zij

hem op. Ze geeft hem het brood van inzicht te eten, het water van wijsheid laat zij hem drinken' (Sir15:2-3).³⁸

De voedende moeder herinnert aan het voorbeeld van de moederhen dat Jezus van zichzelf gaf (Mt23:37). Jezus en zijn leerlingen traden niet op met autoriteit. Hun houding naar anderen kenmerkte zich door zachtheid. Hun woedde, uitte zich alleen als mensen kozen om andere mensen in Gods naam onrecht aan te doen. De hartstocht voor God verteerde hen. We zien dat in Jezus' voorbeeld van de tempelreiniging (Jh2:13-17).

| 8 | Zo wilden wij, in onze grote genegenheid voor jullie, jullie niet alleen graag het evangelie van God, maar ook onze eigen levens meedelen, omdat jullie ons lief geworden was.

Door bij de Tessalonikers te dienen liet het team het evangelie zien. Het evangelie kreeg handen en voeten. Het werd zichtbaar en voelbaar. Jezus' had die houding aan zijn leerlingen voorgeleefd. Dat hadden zijn tegenstanders Hem niet altijd in dank afgenomen. De Joden brachten Jezus in diskrediet door zijn woorden te verdraaien en te zeggen dat Hij met dronkaards en zondaren omging. Datzelfde had zich bij zijn leerlingen in Tessalonika herhaald.

| 9 | Want jullie herinneren zich, broeders-en-zusters, onze arbeid en onze moeite. Terwijl wij nacht en dag werkten om niemand van jullie een last op te leggen, hebben wij jullie het evangelie van God gepredikt.

Liefdevolle moeders laten de klok niet bepalen of zij voor hun zuigelingen zorgen. Zij staan klaar voor hun kinderen 'bij nacht en bij dag', zoals de joodse tijdsrekening is opgebouwd. Hun liefde is zo groot dat wat zij doen niet als 'werk' aanvoelt. Zoals een moeder in haar gezin bijna nooit rust neemt, deden Paulus, Silvanus en Timotheüs dat in Tessalonika.

Samen wilden ze de Tessalonikers niet tot last te zijn. Het is mogelijk dat Paulus sandalen, tenten en spandoeken maakte en verkocht. In de werkplaats gingen arbeid en verkondiging dan samen. Lucas vermeldt echter alleen tijdens Paulus' moeilijke periode in Korinthe dat hij tenten maakt (Hd18:3). Dat maakt het onzeker of hij dit overal deed. Volgens Handelingen genoot het team in Filippi van de gastvrijheid van Lydia en in Tessalonika zorgde Jason voor hen (Hd16:15; 17:7). Die gastvrijheid voor predikers en leraren was gebruikelijk.

---

38 van Houwelingen, 2002:79.

Deze gegevens maken het aannemelijk dat het apostolische team dag en nacht bezig was met het ondersteunen van de gelovigen in Tessalonika. Daardoor waren ze geen last, maar een verlichting voor hen. Dag en nacht predikten ze het evangelie, terwijl zij het volk op sabbat in de synagoge toespraken (Hd17:3). Dit verklaart ook de diepe relatie die er tussen het team en de Tessalonikers in drie weken kon ontstaan.

| 10 | **Julie zijn getuigen, alsook God, hoe heilig, rechtvaardig en onberispelijk wij ons onder jullie die gelooft, hebben gedragen.**

Wat de schrijvers in de voorafgaande verzen schreven was niet nieuw. De ontvangers van de brief waren ooggetuigen van hun houding geweest.

| 11 | **Julie weten immers hoe wij, als een vader zijn eigen kinderen, iedereen van jullie bemoedigden en adviseerden,**

Het team gebruikt na het voorbeeld van de ‘voedende moeder’ dat van de vader. De vader is verbonden met bemoediging (παρρακαλέω) en advies (παρραυθέομαι). Het oud-Nederlands gebruikt het begrip ‘vermanen’ voor ‘bemoedigen’. Dat is zichtbaar in oudere vertalingen. Het is een zegen voor een christen om een vader of moeder in Christus naast zich te hebben.

In Tessalonika mochten de jong gelovigen van die zegen genieten. Zij helpen hen om professioneel in het geloof te groeien. Het team was het niet te veel gevraagd om dat te doen. Hierin volgden ze opnieuw Jezus als voorbeeld. De Messias had tijd en energie in zijn apostelen geïnvesteerd. Door die houding groeide de kerk in Tessalonika. Het gaf hen een vast fundament. Te vaak laten we christenen aan hun lot over. We laten hen na de verkondiging van het evangelie achter met een soort watersoep. Dat dit invloed heeft op de gemeentegroei, toont het voorbeeld van Tessalonika.

Zou jij graag een vader of moeder in Christus willen zijn?
Vraag of God je in contact brengt met iemand waar je dit voor mag zijn.

| 12 | **en betuigden dat jullie zouden wandelen God waardig, die jullie roept tot zijn eigen koninkrijk en heerlijkheid.**

Het is een kenmerk van de vader dat hij vooruitziet naar de toekomst van zijn kinderen. Samen met de moeder zorgt hij voor hen. Tegelijk helpt hij zijn kinderen in het vinden van de juiste weg, zoals Jezus als een vader zijn leerlingen op de toekomst voorbereidde.

Het team hielp de gelovigen vooruit te zien op de toekomst. Net als Jezus sprak het over de roeping tot het Godsrijk en de daarmee verbonden heerlijkheid. De christenen lieten die verwachtingen in hun levenswandel zien. Dat Godsrijk was een reële werkelijkheid voor de christenen. Het wilde in alle structuren van de samenleving doorbreken. Nu was de invloed er van enkel geopenbaard aan de christenen (Rm14:17; 1Ko4:20; Ko1:13). Als Jezus zou terugkeren zou het koninkrijk echter openbaar worden voor iedereen (2Ts1:5; 1Ko6:9; 15:50; Gl5:21; 2Tm4:1,18).

Tot welke conclusie kom je vanuit deze brief over de groei van de gemeente in Tessalonika?

A' Dankzegging (2:13-16)

(13) En daarom ook danken wij God onophoudelijk, dat jullie, toen jullie van ons het woord van de prediking van God hebben ontvangen, het hebben aangenomen niet als een woord van mensen, maar, zoals het waarlijk is, als Gods woord, dat ook werkt in jullie die gelooft. (14) Want jullie, broeders-en-zusters, bent navolgers geworden van de gemeenten van God die in Judea zijn in Christus Jezus, omdat ook jullie van jullie eigen landgenoten hetzelfde hebben gelden zoals ook zij van de Joden, (15) die zowel de Heer Jezus als de profeten gedood en ons verdreven hebben. Ook behagen zij God niet en zijn tegen alle mensen, (16) terwijl zij ons verhinderen tot de volken te spreken opdat zij behouden worden; zodat zij altijd de maat van hun zonden vol maken. Maar de toorn is over hen gekomen tot het einde toe.

De schrijvers grijpen in deze dankzegging inhoudelijk terug op de dankzegging in 1:2-3. Ook is er een parallel met het begin van de twee middelste gedeeltes (1:5-6; 2:1).³⁹ Wat het team daar benoemde zet het nu in het brede kader van het wereldgebeuren. In Judea zijn de christenen eveneens deelgenoten in de verdrukking (2:14).

| 13 | En daarom ook danken wij God onophoudelijk, dat jullie, toen jullie van ons het woord van de prediking van God hebben ontvangen, het hebben aangenomen niet als een woord van mensen, maar, zoals het waarlijk is, als Gods woord, dat ook werkt in jullie die gelooft.

Opnieuw klinkt er dank voor de acceptatie van het evangelie, waarover de apostel in 1:4-2:12 schreef. De dank is tot God gericht. In Tessalonika accepteerden mensen de verkonding van Paulus, Silvanus en Timotheüs als Gods woord. Dat woord werkt nu vruchtbaar door in hun

39 Holmstrand, 1997:55.

leven. De gemeente in Tessalonika werd een voorbeeld voor anderen (1:4-10). Het evangelie veranderde hun leven en zou dat blijven veranderen. Ondanks alle beproevingen waren ze overwinnaars in Christus.

| 14 | **Want jullie, broeders-en-zusters, bent navolgers geworden van de gemeenten van God die in Judea zijn in Christus Jezus, omdat ook jullie van jullie eigen landgenoten hetzelfde hebben gelden zoals ook zij van de Joden,**

De christenen waren niet alleen in de moeilijke verdrukkingen die ze meemaakten. Hoewel vijandige joden de christenen vervolgden, gebeurde dat ook in Judea. Daar vervolgden vijandige joden de joden die christen waren geworden (vgl. Hd6-8; 12:1-19). Uiteindelijk begon die vervolging van de rechtvaardige al vanaf Kaïn en Abel.

| 15 | **die zowel de Heer Jezus als de profeten gedood en ons verdreven hebben. Ook behagen zij God niet en zijn tegen alle mensen,**

Het team trekt de lijn door van de verdrukking van de christenen naar de vervolging en moord op Jezus en alle vroegere profeten (Hd2:23; 3:15; 13:50; 14:2; enz.). De vijand heeft een hekel aan God en keert zich zelf tegen alle mensen, omdat ze door hun houding de mensen de zegen en het goede onthouden (vgl. vs16).

De verdrukkingen die christenen in Tessalonika meemaakten, pasten bij het grotere geheel. Het zou vanuit de heilsgeschiedenis veeleer een uitzondering zijn als de christenen geen verdrukkingen meemaakten.

| 16 | **terwijl zij ons verhinderen tot de volken te spreken opdat zij behouden worden; zodat zij altijd de maat van hun zonden vol maken. Maar de toorn is over hen gekomen tot het einde toe.**

Tegenstanders van het evangelie doen er alles aan om elk getuigenis in de kiem te smoren. Ze verhinderen dat andere mensen gered worden en volgen zo de wil van het kwaad (vgl. Hd22:21). Door zich op die manier met het kwaad te verbinden, roepen ze Gods toorn over zich uit. Het gaat om meer dan louter ongelooft. Het gaat om een gewilde opstand tegen de prediking van God.

Door die houding maakten opstandige joden de maat van hun zonden vol. Paulus kende die houding van vroeger. Hij wist hoe vreselijk hard de tirannie was die ermee gepaard ging. In deze brief willen de schrijvers die verkeerde houding van de tegenstanders niet ongenoemd laten. Wat zij

schrijven is in het verleden vaak als anti-semitisme opgevat.⁴⁰ Maar het team is niet anti-semitisch. Paulus en Timotheüs zijn zelf joden. Ook in deze verkondiging volgen ze het onderwijs van de joodse Messias over Gods toorn over opstandige mensen (vgl. Mt23:29; Lc21:5-24; 23:27-31; Hd7:52-53). Jood en niet-jood delen in diezelfde toon. Verzet tegen God blijft niet ongestraft en is de oorsprong van het kwaad.

Doordat het team concreet over Joodse tegenstanders spreekt, komt de vraag op of en hoe Gods toorn specifiek over dit volk kwam. Elders betuigt Paulus dat het volk van Israël uiteindelijk tot inzicht komt (Rm9-11). Sommige uitleggers denken dat de Joden voor die tijd van het inzicht nog verschillende keren worden verdrukt. Die verdrukking is dan een uiting van Gods toorn.⁴¹ Anderen brengen deze tekst in verband met het edict van keizer Claudius. In het negende jaar van zijn regering verdreef hij de joden uit Rome (48nC). Er braken vanaf toen tot 52nC bloedige onlusten uit in Israël onder procurator Venditius Cumanus.⁴²

3.2 Verlangen naar Tessalonika (2:17-3:13)

In 2:17-3:8 schrijft Paulus over zijn periode in Tessalonika, zijn vertrek en de terugkeer van Timotheüs. Hij uit zijn diepe gevoelens van verbondenheid met de christenen in Tessalonika. Dit sluit aan op wat hij in 1:2-2:16 schreef.⁴³

A Relatie met Tessalonika (2:17-20)

(17) Maar wij, broeders, die voor een korte tijd, wat het gezicht, niet wat het hart betreft, van u beroofd waren, hebben ons met groot verlangen des te overvloediger bejverd uw gezicht te zien. (18) Daarom hebben wij – ik, Paulus namelijk – een en andermaal tot u willen komen, en de satan heeft het ons verhinderd. (19) Want wat is onze hoop of blijdschap of kroon van de roem? Bent u niet juist tegenover onze Heer Jezus bij zijn komst? (20) U bent immers onze heerlijkheid en blijdschap.

In 2:17-20 schrijft de apostel over de intense geloofsrelatie tussen hem en de Tessalonikers.

40 Kampling, 1994:183–213.

41 Constable, 2000:257.

42 van Houwelingen, 2002:87; Josephus, 1996–1998:XX:105.136; 1992:II.223-246.

43 Visser, 2003:95; Holmes, 1999:94.

| 17 | Maar wij, broeders, die voor een korte tijd, wat het gezicht, niet wat het hart betreft, van u beroofd waren, hebben ons met groot verlangen des te overvloediger beijverd uw gezicht te zien.

In tegenstelling tot de joodse vijanden van het evangelie verlangden de apostolische medewerkers naar de jong gelovigen. Ze waren uit elkaar gescheurd en konden nauwelijks afscheid nemen van elkaar. Paulus moest hen overhaast verlaten door de oproer van de joden (Hd17:10). Die keuze gebruikte de tegenstanders graag om de apostel belachelijk te maken: ‘Zie je wel, dat die Paulus alleen maar aan zichzelf denkt en niet op God vertrouwt. Als het gevaarlijk wordt neemt hij de benen, terwijl jullie nu moeten achterblijven om de kastanjes uit het vuur te halen.’

De gemeente in Tessalonika diende te weten dat Paulus niet wegvlochtte om elders te genieten. Zij voelden zich ‘berooft’ of ‘verweesd’ (*aporfanisthentes*), zoals weeskinderen hun ouders verliezen.⁴⁴ Paulus nam de vlucht om de christenen niet in gevaar te brengen. Zijn aanwezigheid kon moeilijkheden veroorzaken.

▮ Had je als kind wel eens heimwee?

| 18 | Daarom hebben wij – ik, Paulus namelijk – een en andermaal tot u willen komen, en de satan heeft het ons verhinderd.

Paulus probeerde vanuit Korinthe meermaals naar Tessalonika toe te gaan. De satan liet hem dat niet toe. Uit Handelingen blijkt dat satan dit via de Joodse tegenstand in het stadsbestuur deed (Hd17:5-9). Uit die tegenstand tegen het evangelie schreef hij de situatie aan satan toe.

| 19 | Want wat is onze hoop of blijdschap of kroon van de roem? Bent u niet juist tegenover onze Heer Jezus bij zijn komst?

De christenen in Tessalonika waren een kroon van roem als Christus kwam. Ze waren een erekrans voor de winnaars, zoals dat ook tijdens de sportwedstrijden in het stadion van Tessalonika voorkwam. God dankt zijn zonen, omdat zij meewerkten aan zijn plan. Talrijke mensen zullen je later danken voor de zegeningen die je inzet voor God voortbracht.

Het NT kent nog ‘de onverderfelijke kroon’ voor de waardige discipel (1Ko9:25), ‘de kroon van de rechtvaardigheid’ voor de waardige hoop op de Heer (2Tm4:8), ‘de kroon van het leven’ voor degene die volhoudt in de verzoeking (Jk1:12; Op2:10) en ‘de kroon van de heerlijkheid’ voor de goede wandel van gemeenteleiders (1Pt5:4).

⁴⁴ Chrysostomos, 1889:III.2.17; n.d.:VIII.12.35-45.

| 20 | U bent immers onze heerlijkheid en blijdschap.

In hoever bepaalt je geloof je levenskeuzes?

Hoe ga je gezond met geruchten over Gods dienaren om?

Bid voor hen die strijden voor het geloof in je omgeving.

B Verlangen naar Tessalonika (3:1-5)

(1) Daarom, omdat wij het niet langer uithielden, vonden wij het goed om alleen in Athene achter te blijven. (2) Wij zonden toen Timotheüs, onze geloofsbroer en Gods medewerker in het evangelie van Christus. Zijn doel was het om jullie te versterken en te bemoedigen in jullie geloof, (3) opdat niemand in deze verdrukkingen wankelt. – Want jullie weten zelf dat wij daartoe bestemd zijn. (4) Toen we bij jullie waren, vertelden we jullie al voortdurend dat we verdrukt zouden worden. Dat dit ook is gebeurd weten jullie. – (5) Omdat ik het niet langer uithield, koos ik er voor Timotheüs te zenden om vanuit jullie geloof te vernemen of de verzoeker jullie ook had verzocht en ons werk tevergeefs was geweest.

Paulus uit in 3:1-5 zijn verlangen om de Tessalonikers nog dieper het geloof uit te leggen. Dit schrijven openbaart het belang dat hij hecht aan het welzijn van anderen. Die houding zien we terug bij Jezus Christus. Aan het kruis kiest Jezus er voor om de zorg van zijn moeder over te geven aan de apostel Johannes (Jh19:26-27). Het Lam Gods was tijdens zijn eigen zware moment bezig met het welzijn van anderen.

| 1 | Daarom, omdat wij het niet langer uithielden, vonden wij het goed om alleen in Athene achter te blijven.

Paulus vluchtte vanuit Tessalonika, via Berea naar Athene (Hd17:10-14). Silas en Timotheüs gingen zo snel mogelijk de apostel achterna (vs15). In Athene ontmoette het team elkaar kort. Timotheüs ging toen voor het eerst naar Tessalonika (1Ts3:2) en Silvanus ging vermoedelijk naar Filippi.

| 2 | Wij zonden toen Timotheüs, onze geloofsbroer en Gods medewerker in het evangelie van Christus. Zijn doel was het om jullie te versterken en te bemoedigen in jullie geloof.

In Handelingen 17:1-10 zijn alleen Paulus en Silvanus in Tessalonika. Timotheüs' naam ontbreekt. Als hij in Filippi was gebleven, zond Paulus hem daarna naar Tessalonika. De Joden kenden Timotheüs namelijk niet. Paulus zond hem omdat hij beseftte dat de christenen in Tessalonika

ondersteuning nodig hadden in hun verdrukkingen. Later zouden Silvanus en Timotheüs in Korinthe verslag uitbrengen (Hd18:1).⁴⁵

3 | opdat niemand in deze verdrukkingen wankelt. – Want jullie weten zelf dat wij daartoe bestemd zijn.

Timotheüs was een dienaar in de gemeente. Als trouwe medewerker bemoedigde hij de gelovigen in hun moeilijkheden. Juist in verdrukkingen is het moeilijk geloven in Gods liefde. De apostel drukt dat uit door het emotionele ‘wankelen’ (σάλλω). Dit Griekse woord komt in het NT alleen op deze plaats voor en verwijst oorspronkelijk naar het kwispelen van een hondenstaart. In de context van Paulus duidt het op negatieve emoties.⁴⁶

De apostel herinnert de gemeente er aan dat rechtvaardigen bestemd zijn om in verdrukkingen te zijn. Moeilijkheden in het leven van de rechtvaardige zijn niet buitengewoon. Navolgers van Christus worden vervolgd en veracht in de wereld. Die gedachte is vanaf Genesis 3:15 al bekend, waardoor het hierbij niet om een specifieke profetie van Paulus hoeft te gaan.⁴⁷ Dat de rechtvaardigen te maken krijgen met vervolgingen en verdrukkingen wordt daardoor door Jezus en Paulus onderwezen (Mt5:11-12,44; 10:17-23; 23:34; 24:4-13; Jh16:1-4; Hd9:16; 14:22; Rm8:17; Fp1:29-30; 2Tm3:12; 1Pt1:6; 3:13-17; Op2:10).

In deze uitspraken over de verdrukkingen en moeilijkheden van de gelovigen gaat het om meer dan slechts een tegenslag met de auto of de hoge kostprijs voor de aankoop van een nieuwe villa. Die tegenslagen hebben ongelovigen namelijk ook. Het gaat om een strijd van het kwaad tegen de kinderen van het licht. Het kwaad verlangt dat mensen ophouden te geloven. Door verdrukking en ontmoediging wil het kwaad het geloof in Jezus laten wankelen in de hoop dat het vertrouwen ineens stort. Er komen intellectuele en emotionele geloofsaanvallen op je af die je aan de Bijbel doen twijfelen. De duivel is er op uit om je in zijn netten te vangen en passief te maken voor Christus. Of hij hitst je als een engel van het licht op tegen andere christenen.

Welke verdrukkingen zijn kenmerkend voor onze tijd?

Wat helpt jou als het kwaad je aanvalt?

⁴⁵ Constable, 2000:259.

⁴⁶ Witherington, 2006:93.

⁴⁷ Holmes, 1999:101.

Soms geven we onterecht de duivel de schuld van alles. Wat helpt om te onderscheiden tussen tegenstand van de duivel en algemene tegenslag in het leven?

| 4 | Toen we bij jullie waren, vertelden we jullie al voortdurend dat we verdrukt zouden worden. Dat dit ook is gebeurd weten jullie. –

Uit de Griekse woordkeuze blijkt dat de apostel voortdurend over de verdrukking sprak. In de joodse traditie zijn de verdrukkingen van de rechtvaardigen met de weeën van de nieuwe schepping in relatie gebracht.⁴⁸ Het zijn de waarden van ‘deze eeuw’ die radicaal indruisen tegen de waarden van ‘de komende eeuw’. De rechtvaardigen leven als minderheid in culturen die tegen hun diepste waarden indruisen.

Tegenwoordig is het kwaad er op gebrand om in christelijke gebieden de christenen op te hitsen om andere minderheden te verdrukken. Een voorbeeld daarvan was de verdrukking van de joden door de christenen in de latere tijd van de vroege kerk.⁴⁹

| 5 | Omdat ik het niet langer uithield, koos ik er voor Timotheüs te zenden om vanuit jullie geloof te vernemen of de verzoeker jullie ook had verzocht en ons werk tevergeefs was geweest.

Paulus had geen rust in de situatie. Hij stuurde Timotheüs om de aanval van de satan tegen te gaan. Als apostel wilde hij de gelovigen niet aan hun lot overlaten. Ze verlangden intens ernaar te ontdekken hoe hun geloof zich had ontwikkeld. De satan slaagde er vaak in om Gods zaad uit te rukken of te laten verdorren. Als apostel had Paulus een hart voor de gelovigen. Uit zijn brieven blijkt dat hij telkens nauw verbonden is met hun welzijn (Rm15:32; 1Ko16:18; 2Ko7:13; Fm1:7,20).⁵⁰ Christelijke groei gebeurt niet automatisch. Elke gelovige verdient de nodige ondersteuning daarin te ontvangen.

In de latere kerk misbruikte velen vaak de geloofszekerheid om aan te geven dat het helpen van medegelovigen niet nodig was. Als het bij hen om ware kinderen van God ging, zouden ze verdrukkingen wel doorstaan. Dit soort denken is een voorbeeld van satans list om het christelijke geloof te misbruiken. Geloofszekerheid mag evenmin misbruikt worden als het geloof dat God er wel voor zal zorgen dat mensen uit brandende huizen bevrijdt worden.

48 Best, 1977:135. Vgl. Pseudo-Baruch, 120 v.Chr.:70:2-10; Pseudo-Ezra, 2009:5:1-12; 13:30-31; 14:16-17.

49 Holmes, 1999:103.

50 Marshall, 1983:96.

B' Dank over Timotheüs bericht (3:6-8)

(6) Maar nu is Timotheüs van u tot ons gekomen en heeft ons de blijde boodschap gebracht van uw geloof en uw liefde, en dat u ons altijd in goede herinnering houdt en verlangt ons te zien, zoals ook wij u. (7) Daarom, broeders, zijn wij in al onze nood en verdrukking over u vertroost door uw geloof; (8) want nu leven wij, als u vaststaat in de Heer.

| 6 | Maar nu is Timotheüs van u tot ons gekomen en heeft ons de blijde boodschap gebracht van uw geloof en uw liefde, en dat u ons altijd in goede herinnering houdt en verlangt ons te zien, zoals ook wij u.

Timotheüs sprak over het geloof en de liefde van de christenen in Tessalonika. De christenen schenen als een witte parel op het zwarte doek van de verdrukkingen. Ze lieten zich niet door de verdrukkingen en moeilijkheden onderuit halen. Het sturen van Timotheüs tot hen zal daar een belangrijke rol in hebben gespeeld.

| 7 | Daarom, broeders, zijn wij in al onze nood en verdrukking over u vertroost door uw geloof;

Als er geloofsaanvallen plaatsvinden mogen de christenen voor elkaar bidden dat ze in de strijd staande blijven. Op zulke momenten is het kostbaar om elkaar te herinneren aan de heerlijkheid van Christus en zijn onderwijs over het lijden en de overwinning.

| 8 | want nu leven wij, als u vaststaat in de Heer.

Christenen helpen elkaar. Dat vergeet een individuele cultuur erg vaak. Je wordt dan gereduceerd tot een werkmans of -vrouw in de kerk. In Handelingen 11 laat de gemeente in Antiochië een ander voorbeeld zien. Als de profeet Agabus een hongersnood aankondigt, zorgen zij niet als eerst voor zichzelf. Ze werken plannen uit om de gelovigen in Judea, die een hongersnood het hardst treft, te helpen.

Welke eigenschappen van het team spreken je in deze tekst aan?

A' Conclusie: Verlangen naar Tessalonika (3:9-13)

(9) Want welke dank kunnen wij God voor u vergelden, wegens al de blijdschap, waarmee wij ons om u verblijden voor onze God? (10) terwijl wij nacht en dag zeer overvloedig bidden dat wij uw gezicht mogen zien en voltooiën wat aan uw geloof ontbreekt.

---

(11) Maar onze God en Vader zelf en onze Heer Jezus Christus moge onze weg tot u banen!
 (12) Maar u moge de Heer doen toenemen en overvloedig zijn in de liefde tot elkaar en tot allen, zoals ook wij tot u; (13) opdat Hij jullie harten versterkt om onberispelijk te zijn in heiligheid voor onze God en Vader bij de komst van onze Heer Jezus met al zijn heiligen.
 Amen.

Paulus sluit zijn reflecties af met een herhaling van zijn verlangen om Tessalonika te bezoeken (3:10-11; vgl. 2:17). In het gebed van 3:11-13 bereidt hij zijn lezers voor op het tweede deel van de brief.⁵¹

| 9 | Want welke dank kunnen wij God voor u vergelden, wegens al de blijdschap, waarmee wij ons om u verblijden voor onze God?

De apostel dankt God voor de gelovigen in Tessalonika. Het is Gods Geest die al deze vruchten bewerkt. De woorden ‘dank’ (Gr. *eucharistia*), ‘blijdschap’ (Gr. *chara*) en ‘verblijden’ (Gr. *chairó*) bevatten allen dezelfde woordkern *charis* die ‘genade’ betekent.

| 10 | terwijl wij nacht en dag zeer overvloedig bidden dat wij uw gezicht mogen zien en voltoeien wat aan uw geloof ontbreekt.

Paulus, Timotheüs en Silvanus zijn dankbaar voor wat God in Tessalonika doet. Gebed en dank voor de gemeente in Tessalonika zijn de twee benen waarop het missionaire team zich plaatst. In 1:3-8, 2:13-14 en 3:6 noemden ze het geloof, de hoop en de liefde voor de gelovigen aldaar. Dat doen ze in 5:8 opnieuw.

Toch zit het hen dwars dat zij hun tijd in Tessalonika moesten afbreken. Zij konden de gemeente niet het onderwijs geven dat ze wilden. Daarom bidden ze er overvloedig voor dat God de weg mag vrijmaken. Ze herhalen het verlangen om te voltoeien wat in Tessalonika aan het geloof ontbreekt (2:17). Dit verlangen kende Paulus ook voor de christenen in Rome (Rm1:11).

Wat hielp jou het meeste om te groeien in gebed?

Noem enkele zegeningen in je woonplaats waarvoor je God mag danken?

| 11 | Maar onze God en Vader zelf en onze Heer Jezus Christus moge onze weg tot u banen!

⁵¹ Visser, 2003:95; Holtz, 1986:141.

God werd aangeroepen om een weg vrij te maken naar Tessalonika. Het zou vijf jaar duren voordat Paulus weer in Tessalonika kwam (Hd20:1-4).

| 12 | Maar u moge de Heer doen toenemen en overvloedig zijn in de liefde tot elkaar en tot allen, zoals ook wij tot u;

Het verlangen om de Tessalonicenzen te helpen, bracht het team voor God. Tegelijk wensten ze dat de liefde en het geloof mochten blijven groeien. Deze liefde ontsprong in de harten van de christenen en uitte zich in daden: 'kinderen laten wij niet liefhebben met het woord of met de tong, maar met de daad en in waarheid' (1Jh5:18).

Jaren geleden botste de *Princess Alice* met een andere boot op de Theemes in de dichte mist. Ongeveer zeshonderd mensen verdronken in het donkere water. Vlakbij waren twee veermannen aan het aanmeren voor de nacht. Beiden hoorden het geluid van de botsing en het geschreeuw van de gestrande, maar ze reageerden verschillend. De eerste veerman zei: 'Ik ben moe na een lange, zware dag en ik ga naar huis; niemand zal me in de mist zien. Het zal een onmogelijke taak zijn om iemand te redden.' Bij het onderzoek achteraf werd de veerman gevraagd: 'Hoorde je de kreten van de stervenden?' 'Ja', was het antwoord. 'Wat heb je gedaan?' 'Niets, meneer.' 'Bent u een Engelsman? Schaamt u zich niet?'. 'Meneer, de schaamte zal me nooit verlaten tot ik sterf.'

Zodra hij de kreten om hulp hoorde, sprong de tweede veerman in zijn boot. Hij roeide zo hard hij kon naar het wrak. Daar vond hij talrijke overlevenden spartelend in het water. Hij probeerde zoveel vrouwen en kinderen in zijn boot als maar kon. Toen het te gevaarlijk werd om nog meer mensen mee aan boord te nemen, roeide hij naar de oever met als gebed: 'O God, geef mij een grotere boot'.

Lijken wij op de eerste of tweede veerman? Wat doe je als je hulp hoort roepen? Geef je dan een excuses voor het feit dat je niet kunt helpen of spring je in de boot en roei je de ander te hulp? Liefde is praktisch en toch vinden we gemakkelijk redenen om geen liefde uit te voeren wanneer anderen in nood zijn.

Mocht jij het afgelopen jaar een christen al bemoedigen?
 Bid dat God je daar meer voor gebruikt en je met Jezus
 Christus' hart naar mensen mag omzien.

| 13 | opdat Hij jullie harten versterkt om onberispelijk te zijn in heiligheid voor onze God en Vader bij de komst van onze Heer Jezus met al zijn heiligen. Amen.

Paulus eindigt zijn conclusie met de komst van Jezus. Hij citeert Zacharia 14:5b: 'Dan zal Jahweh, mijn God, komen: al de heiligen met U!' De gelovigen mogen vasthouden aan die verwachting. Jezus komt met al zijn heiligen.

De vraag wie deze 'heiligen' zijn, is verschillend te beantwoorden:

- (1) De heiligen zijn engelen. Zij verschijnen in het OT samen met God (Dt33:2; Ps68:17; Dn7:10).⁵² Paulus citeert het OT, waardoor 'heiligen' de betekenis 'engelen' heeft (vgl. Jd1:14-15). Jezus' komst is verbonden met de engelen (2Ts1:7).
- (2) De heiligen zijn gelovigen. In het NT verwijst 'heiligen' altijd op 'christenen' (vgl. Ko3:4).⁵³ – Deze keuze negeert echter het citaat dat Paulus uit het OT aanhaalt. In het OT wijst 'heiligen' immers op engelen.
- (3) Paulus denkt vanuit het OT aan engelen en verbindt met die term ook de nieuwtestamentische heiligen.⁵⁴

De voorkeur gaat uit naar de derde mogelijkheid. Jezus' komst is dan vergezeld door engelen en gelovigen.

⁵² Visser, 2003:121–122; Wanamaker, 1990:145; Marshall, 1983:102–103; Best, 1977:152–153.

⁵³ Shenton, 2006:73; Frame, 1912:136, 139.

⁵⁴ Wanamaker, 1990:230; Morris, 1984:112–115; Bruce, 1982:74.

4 Heiligheid voor het koninkrijk (4:1-5:22)

Heiligheid is een centraal thema in 4:1-5:22 (vgl. 4:3,7). Aan het slot van het vorige gedeelte uitte Paulus al het belang van heiligheid (3:13; vgl. 5:23). Die heiligheid staat in relatie met wat de apostel over het koninkrijk schrijft: ‘We hebben u aangespoord en bemoedigd en u op het hart gedrukt zo te leven dat u God eer bewijst. Hij roept u tot zijn koninkrijk en luister’ (2:12). De weerspiegelingen over heiligheid bieden concreet antwoord op de vraag wat Gods wil voor het leven is.

De apostel moedigt christenen aan om te wandelen naar de wil van God. In dit gedeelte komt ‘bemoedigen’ (παροικαλέω) vijf van de acht keer in de brief voor (4:1,10,18; 5:11,14). Hij uit dat de christenen in Tessalonika op de goede weg zijn (4:1,10; 5:11). Door deze uitspraak en de overeenkomst tussen 4:9; 4:13 en 5:1 vormt 4:1-5:22 een eenheid.⁵⁵

Doordat de apostel zijn uitspraken vooral algemeen formuleert, is er geen concrete aanleiding voor zijn ethische onderwijs. Alleen in 4:11-12 en 5:14 is er beknopt sprake van ongeregelde zaken. Het blijft onduidelijk of die op specifieke situaties in Tessalonika wijzen. Als dat het geval is, ging het niet om dringende zaken. De apostel schrijft vanuit Korinthe met pastorale intuïtie voor eventuele potentiële gevaren.⁵⁶ 4:13-5:11 staat zo tussen twee algemene ethische tekstgedeeltes (4:1-12; 5:12-22).⁵⁷ In zijn onderwijs aan Korinthe, de stad vanwaar hij deze brief schrijft, zal hij nog uitvoeriger ingaan op de thema’s die hij in deze brief vermeldt.

4.1 Inleiding (4:1-2)

(1) Uiteindelijk, broeders-en-zusters, vragen en vermanen wij jullie daarom in de Heer Jezus Christus, dat – zoals jullie van ons hebben ontvangen hoe jullie moet wandelen en God

---

55 Visser, 2003:96; Lambrecht, 2000:172.

56 Johanson, 1987:114–116.

57 Fuchs, 1965:119–120.

behagen – zoals jullie ook wandelen, jullie daarin nog meer zullen toenemen. (2) Want jullie weten welke voorschriften wij jullie hebben gegeven door de Heer Jezus.

4:1-2 is een algemene inleiding op 4:1-5:22.⁵⁸

| 1 | Uiteindelijk, broeders-en-zusters, vragen en vermanen wij jullie daarom in de Heer Jezus Christus, dat – zoals jullie van ons hebben ontvangen hoe jullie moet wandelen en God behagen – zoals jullie ook wandelen, jullie daarin nog meer zullen toenemen.

De auteurs beginnen met hun aanhef ‘uiteindelijk’ en hun aanspraak ‘broeders en zusters’ een nieuw gedeelte. Soortgelijks gebeurt in andere brieven (2Ko13:11; Ef6:10; Fp3:1; 4:8; 2Ts3:1).

In het gedeelte dat volgt richten de schrijvers zich op de levenswandel van de christenen. De praktische levenswandel (‘heiliging’) kenmerkt zich door de positie van de ‘heiligheid’ (1Ts3:13; 4:3,7). Het evangelie leert je niet alleen anders denken. Het leeft je ook anders te leven. Dit nieuwe leven staat onder gezag van Jezus Christus. Christus dient op de voorgrond van het leven te staan. Dit herinnert aan wat de apostel in Tessalonika onderwees: ‘We hebben u aangespoord en bemoedigd en u op het hart gedrukt zo te leven dat u God eer bewijst. Hij roept u tot zijn koninkrijk en luister’ (1Ts2:12). Gods heiligheid ademt in alles wat voor Hem leeft.

De schrijvers vermelden meteen aan het begin van hun bemoediging tot heiliging, dat de levenswandel van de christenen in Tessalonika goed is. Die vaststelling herhalen ze in 4:10 en 5:11. Ze moedigen aan om waardig voor God te blijven leven. Heiliging duurt levenslang en God voltooit het (1Ts3:13; 5:23).

| 2 | Want jullie weten welke voorschriften wij jullie hebben gegeven door de Heer Jezus.

In hun verkondiging wezen de schrijvers de christenen in Tessalonika al op de voorschriften van Jezus. De term ‘voorschriften’ is militaristisch van aard. Het gaat om ‘bevelen’ van de hoogste Heer, die niet te negeren zijn voor hen die deze Heer in hun leven willen eren.

---

58 Malherbe, 2007:217.

A Bemoediging in de heilige omgang (4:3-12)

(3) Want dit is de wil van God: jullie heiligheid, dat jullie zich onthouden van seksuele immoraliteit; (4) dat ieder van jullie zijn eigen vat weet te bezitten in heiliging en eerbaarheid (5) (niet in begeerte hartstocht, zoals de volken die God niet kennen) (6) en dat men zijn broeder geen onrecht aandoet en hem bedriegt in die zaak; want de Heer is een wreker van dit alles, zoals wij jullie ook vroeger gezegd en ernstig betuigd hebben. (7) Want God heeft ons niet geroepen tot onreinheid, maar in heiligheid. (8) Daarom, wie dit veracht, veracht niet een mens, maar God, die jullie ook zijn heilige Geest heeft gegeven. (9) Wat nu de broederliefde betreft, hierover hebben jullie niet nodig dat wij jullie schrijven; want zelf zijn jullie door God onderwezen om elkaar lief te hebben; (10) want jullie doen dan ook jegens alle broeders in heel Macedonië. Maar wij bemoedigen jullie, broeders-en-zusters, daarin nog overvloediger te zijn (11) en er een eer in te stellen vredevol te zijn en jullie eigen zaken te behartigen en met jullie eigen handen te werken, zoals wij jullie hebben bevolen, (12) opdat jullie betamelijk wandelen tegenover hen die buiten zijn en van niemand iets nodig hebben.

In dit gedeelte spreekt de apostel over de heiliging van de gelovigen. Daarbij richt hij zich concreet op de intieme seksuele omgang (1Ts4:3-8) en op de publieke omgang met elkaar (1Ts4:9-10).

| 3 | **Want dit is de wil van God: jullie heiligheid, dat jullie zich onthouden van seksuele immoraliteit;**

De schrijvers richten zich als eerste op de intieme seksuele heiliging. Op het apostelconvent in Jeruzalem waren de aanwezigen overeengekomen dat de christenen uit volken zich onder anderen moesten onthouden van seksuele immoraliteit (πορνεία, Hd15:22-33; vgl. 1Ts4:5). Het Griekse *πορνεία* duidt op overspel, geilheid, prostitutie en alle seksuele perversie die ingaat tegen Gods gebod. In de Macedonische hoofdstad Tessalonika was de seksuele immoraliteit met goden als Dionysius en Aphrodite verbonden.⁵⁹ Er gold een brede tolerantie tegenover elkaar in de omgang met seksualiteit. Dat zorgde voor problemen in het huwelijk en buiten het huwelijk.

Het team waarschuwt de christenen voor deze misleidingen. Zij komen gemakkelijk op in culturen waarin er een sterk dualisme aanwezig is tussen geest en lichaam. Het lichaam is dan louter een instrument waar

---

⁵⁹ Green, 2002:33-35; du Preez, 1981:60.

je met je verstand over beschikt tijdens orgiën. In de huidige maatschappij is dat gevaar eveneens aanwezig.

Deze seksuele reinheid is verplicht voor de leerlingen van Jezus. Ze is niet facultatief. Wat dit precies in de praktijk betekent werkt Paulus nader uit in zijn schrijven aan Korinthe. Seksuele reinheid is niet maar een ‘regel’, een willekeurig gebod. Het hoort erbij als je je afkeert van de afgoden en de ware en levende God gaat dienen. Christenen dienen God met hun lichaam, ziel en geest te eren. Een heilig seksueel leven weerspiegelt Gods heiligheid. Het is een ‘ja’ voor het leven en een ‘nee’ voor de dood. Lustvolle verleidingen dienen we vanuit onze positie in Christus en de kracht van de Geest te overmeesteren. Dat dit niet altijd eenvoudig is, blijkt uit de vele momenten waarop het kwaad het lukt om christenen te misleiden. Er is dan inzicht nodig om te mogen erkennen dat wat zich als seksuele vrijheid aan de mens opdringt seksuele gebondenheid is.

Te vaak ontbreekt er bruikbaar onderwijs over dit thema. Spreken over seks is een ongemakkelijk onderwerp in de kerk. Toch is er nood om elkaar te helpen misleidingen te herkennen en om te buigen. We leven in een maatschappij die overspoeld wordt met afbeeldingen die ontworpen zijn om onze lusten op te wekken. Seksscènes zijn bijna niet meer weg te denken uit films en filters om elkaar op het internet te beschermen kosten handenvol geld. Een groot deel van de christenen kampt met seksuele immoraliteit en grote leiders weten zich in de vangnetten van het seksuele kwaad geduwd.

Op welke terreinen dienen wij als christenen in het bijzonder voorzichtig te zijn met onreinheden?

| 4 | dat ieder van jullie zijn eigen vat weet te bezitten in heiliging en eerbaarheid

Een christen dient goed voor zijn lichaam te zorgen. Het lichaam is omschreven als een ‘vat’ (σκεῦος, NBV).⁶⁰ Het lichaam is een deel van je leven dat God je in bezit gaf. Je mag het in heiligheid ter ere van God gebruiken in de seksualiteit.⁶¹ In het verleden kwam ook de gedachte op om bij het ‘vat’ aan de vrouw te denken. Paulus zou zich in dit gedeelte dan tot de mannen richten en hun oproepen hun eigen vrouw op een heilige eerbare te bezitten (WV, GNB).⁶² In dat geval zou dit een unicum

60 Richard, 2007:198; van Houwelingen, 2002:119; Constable, 2000:264; Wanamaker, 1990:152–153; Morris, 1984:119–121; Marshall, 1983:107–109; Fee, 1994:51–52.

61 Gaventa, 2012:53; van Houwelingen, 2002:120; Yarbrough, 1999:222; Bruce, 1982:83.

62 Fredrickson, 2003:24–25; Yarbrough, 1986; Best, 1977:160–163; Maurer, 1971:365–367; Frame, 1912:149–150.

zijn in het Grieks. Nergens anders verwijst een ‘vat’ alleen op een vrouw.⁶³ Petrus duidt zowel mannen als vrouwen aan in de terminologie van vaten (1Pt3:7). Daardoor ligt het voor de hand om bij het ‘vat’ aan het lichaam te denken (2Ko4:7). In de Septuaginta verwijst het Griekse σκεῦος specifiek op geslachtsdelen (LXX:1Sm21:5). Als het alleen over de vrouw zou gaan, zou de apostel zich in zijn oproep tegen seksuele immoraliteit plotseling alleen tot de mannen richten.

De schrijvers roepen mannen en vrouwen persoonlijk tot lichamelijke reinheid op. Dikwijls is er in christelijke kerken enkel aandacht voor het verwijt dat seksuele immoraliteit verkeerd is. Dat zorgt er enkel voor dat een christen die worstelt met seksuele immoraliteit zich slecht voelt. Er is geen aandacht voor wijsheid voor wie in seksuele valstrikken zit. We zien onze eigen volmaaktheid op dit vlak en laten de ander die worstelt met deze zonden en splinters in zijn hart draagt dan in de kou staan (vgl. Mt7:3-5; Lc6:41-42). Tegenwoordig gebeurt dat bijvoorbeeld doordat we ons in de kerk vooral op het thema homoseksualiteit richten en onze aandacht verliezen voor de vele huwelijksproblemen in de kerk.

| 5 | (niet in begerige hartstocht, zoals de volken die God niet kennen)

Mannen en vrouwen dienen op de juiste manier met hun lichaam in de eredienst voor God om te gaan. Hierbij dient de seksualiteit ertoe om de ander gelukkig te maken. We dienen passionele lusten te weren. Er is namelijk een wereld van verschil tussen ‘begerige lust’ en liefdeslust. Met de ‘begerige lusten’ doelt Paulus op hartstochten die zich alleen op het eigen genot richten en dikwijls voor immorele seks pleiten. Seksuele immoraliteit is een keurmerk van het kwaad dat mensen gevangen neemt, zoals dat zichtbaar is in de volken die God niet kennen.

Het vreselijke gevolg dat deze seksuele immoraliteit veroorzaakt is dat de gevoelens en de herinneringen aan de ander, na een scheiding, dikwijls zorgen voor negatieve gedachtes, herinneringen en wraakgevoelens.

| 6 | en dat men zijn broeder geen onrecht aandoet en hem bedriegt in die zaak; want de Heer is een wreker van dit alles, zoals wij jullie ook vroeger gezegd en ernstig betuigd hebben.

De schrijvers drukken zich vaag uit door over het overschrijden van een grens te spreken en meer te willen dan het iemand toestaat. Door de voorafgaande opmerkingen kan het over het vreemd gaan van christenen

---

63 Buitenwerf, 2006:4-5.

onder elkaar gaan.⁶⁴ Doordat de apostel zich in de volgende verzen op het geven in de wederzijdse liefde richt, is ook de suggestie gewekt dat het om financieel bedrog en een onterecht verrijken in de onderlinge handel gaat.⁶⁵ Deze alternatieve lezing ligt echter minder voor de hand te liggen, omdat er sprake is van ‘in deze zaak’. Dat wijst op het voorafgaande thema.

Beide zijn een gruwelijk bedrog dat de satan gebruikt om christelijke relaties te verwoesten. Het legt kerken en christelijke organisaties lam. Tijdens vele momenten komen christenen in intiem contact met elkaar. Harten worden gedeeld om samen voor elkaar te bidden. Hulp wordt er bij elkaar gezocht. Dat kan ertoe leiden dat er op een ongezonde gemene manier met elkaar wordt omgegaan.

| 7 | Want God heeft ons niet geroepen tot onreinheid, maar in heiligheid.

De schrijvers staan op dezelfde hoogte als de gelovigen. Zij beseffen dat ze in heiligheid zijn geroepen (1Ts3:13; 4:3; vgl. Rm1:7; 1Ko1:2).

| 8 | Daarom, wie dit veracht, veracht niet een mens, maar God, die jullie ook zijn heilige Geest heeft gegeven.

Paulus' inzicht in Gods karakter geeft hem autoriteit om te stellen dat wie het niet met de heiligheid zo nauw neemt God veracht. De heiliging waartoe hij de christenen oproept is namelijk niet ontsproten vanuit eigen ideeën van de apostel of in reflecties over de toenmalige cultuur. Het gaat om een oproep die zijn bron in God vindt. Deze staat in contrast met een ethiek van het eigen ‘ik’. De christen beseft in zijn wandel dat het niet om hem- of haarzelf gaat. Er is daarom alertheid geboden tegenover de manier waarop wij christenen in het verleden over seksualiteit nadachten en hoe we er tegenwoordig over nadenken. Telkens zijn we in ons zicht op God beïnvloed door onze cultuur, ons geslacht, de huidige media, boeken, kunst en dergelijk. Zo was het in de achttiende eeuw voor christenen ondenkbaar om te dansen, te kaarten en vreugde aan seks te beleven. Een leven in heiliging betekende dan al gauw geen vreugde. Tegenwoordig stellen we die houding in vraag: Zou Jezus die water in wijn veranderde en feestmaaltijden bezocht dit bedoeld hebben voor zijn leerlingen?

Tegelijk bemoedigt de apostel de christenen dat ze er in hun passie voor de heiliging niet alleen voor staan. God gaf ons zijn Geest om krachtig in de heiligheid te staan en verleidingen te weerstaan. In die

64 Beale, 2003:122; Wanamaker, 1990:155; Bruce, 1982:84–85.

65 Schmithals, 1972:157.

verleidingen proberen afgodische machten ons een verkeerd beeld van God te geven, waardoor we kiezen voor een onreine levenswandel.

Gods Geest wil er alles aan doen om ons leven op God te richten en de namaakgoden in ons leven te ontmaskeren. Doordat de Geest ons helpt om God meer te kennen en in zijn waarheid te groeien, lukt het ons zonden los te laten. Deze heiliging van het leven is daarmee een proces waar de Geest ons in helpt door ons meer naar Jezus toe te leiden en daarmee de aantrekkingskracht van het kwaad te verminderen.⁶⁶

9 | Wat nu de broederliefde betreft, hierover hebben jullie niet nodig dat wij jullie schrijven; want zelf zijn jullie door God onderwezen om elkaar lief te hebben;

Over de onderlinge liefde leerden de christenen in Tessalonika veel van God. Ze beseften dat de maatschappelijke tendens om enkel aan jezelf te denken verkeerd was. Gods wil gaat verder dan dat het met jou alleen goed gaat en mensen als hoofdzaak enkel aan plezier denken. Gods verlangens zijn verlangens van het leven, samen met elkaar. Waar we dit vergeten komt het leven in gevaar. Dictators denken alleen aan zichzelf en werpen bommen op wie hen in de weg staat. Ze vinden dat het alleen met henzelf goed moet gaan. Idioten die nachtelijke racetochten door de stad houden denken dat hoofdzaak enkel plezier is en houden geen rekening met het leven van anderen.

Vanuit de manier waarop Jezus Christus met mensen omging had de gemeente mogen leren hoe zij met anderen mochten omgaan. Ze dragen zorg voor elkaars noden en zijn gastvrij (Rm12:13; 2Ko8:7-14; 9:12; Hb13:1-3; 1Pt4:8-9).

Dit staat lijnrecht op de westerse cultuur die een goed leven meet op basis van de individuele rijkdom en bezittingen. Een perfect leven heeft dan wie een prachtig groot huis op een mooie locatie bouwde, een nieuwe merkwagen voor zijn dubbele garage kan parkeren, mooie kleren draagt en regelmatig op reis gaat en bekende mensen ontmoet. Een christen laat zijn leven niet primair door het salaris bepalen, maar door de dienstbaarheid aan de geliefde Heer en de medegelovigen.

De Ierse anglicaanse aartsbisschop James Usher (1581–1656) leed een schipbreuk voor de kust van Ierland. Door de ramp waren zijn kleren gescheurd en vervuild. In die hoedanigheid kwam hij bij het huis van een plaatselijke priester. De priester verdacht de

---

⁶⁶ Vgl. Fee, 1994:52–53.

man die voor zijn deur stond van oplichterij. Koud vroeg hij hem: 'Vertel mij eerst hoeveel geboden er zijn.' Hiermee hoopte hij de bedrieger te ontlarven. 'Ik kan u meteen tevredenstellen dat ik geen bedrieger ben', antwoordde de aartsbisschop, 'want er zijn elf geboden'. 'Fout!', reageerde de priester, tevreden dat zijn vermoedens juist waren. 'Er zijn slechts tien geboden.' 'Vertel mij anders maar eens het elfde gebod, dan geef ik je alles wat je verlangt', reageerde hij opgewekt. De aartsbisschop zei toen: 'Johannes 13:34: "Ik geef jullie een nieuw gebod: heb elkaar lief. Zoals ik jullie heb liefgehad, zo moeten jullie elkaar liefhebben"'. Daarmee was de priester bereid hem te helpen.

| 10 | want jullie doen dan ook jegens alle broeders in heel Macedonië. Maar wij bemoedigen jullie, broeders-en-zusters, daarin nog overvloediger te zijn

De onderlinge liefde die de christenen in Tessalonika hadden, reikte verder dan alleen de eigen kring. Ze ging uit naar de christenen in de hele provincie Macedonië. Vanuit dat getuigenis bemoedigen de schrijvers hen om daarin nog meer te mogen uitblinken. Zij beseffen de waarheid van Jezus' uitspraak:

Maar wie niet weet wat zijn heer wil en zo handelt dat hij slaag verdient, zal weinig slagen te verduren krijgen. Van iedereen aan wie veel gegeven is, zal veel worden geëist, en hoe meer aan iemand is toevertrouwd, des te meer zal van hem worden gevraagd (Lc12:48).

In de gemeente mag er een omgeving ontstaan waarin christenen zich bewust verzetten tegen de goddeloze cultuur waarin het eigen succes van een mens bepalend is voor zijn aanzien. Er mag een cultuur ontstaan waar gelovigen in bemoedigd worden om elkaar te ondersteunen en anders te zijn dan de mensen die geen relatie hebben met het koninkrijk van God.

| 11 | en er een eer in te stellen vredevol te zijn en jullie eigen zaken te behartigen en met jullie eigen handen te werken, zoals wij jullie hebben bevolen,

In de verdrukkingen dienden christenen in Tessalonika geen onrust te veroorzaken. Ze mochten er wel naar streven om de eigen belangen bij de anderen te behartigen. Daar mochten ze zich als burgers voor inzetten. In hun leven dienden ze zelfstandig te werken. De onderlinge liefde mocht er

niet toe leiden dat zij elkaars gastvrijheid misbruikten. Paulus, Timotheüs en Silvanus hadden hen hierin een voorbeeld nagelaten (1Ts2:9).

Het is onduidelijk in hoeverre er onder de christenen in Tessalonika al problemen waren, doordat sommige mensen niet meer werkten en anderen in hun levensonderhoud lieten voorzien.⁶⁷

| 12 | opdat jullie betamelijk wandelen tegenover hen die buiten zijn en van niemand iets nodig hebben.

Door de heiliging kan er weinig houdbare kritiek van buitenaf op de christenen komen. Ze zouden in hun leven laten zien wat het betekent om Christus als Heer te dienen. Voor Paulus is het belangrijk dat de christenen naar de wereld rondom hen een positief beeld geven. Ze zijn vertegenwoordigers van Jezus Christus en dienen hun Heer in hun omgang met anderen te weerspiegelen.

B Bemoediging over de ontslapenen (4:13-18)

(13) Maar wij willen niet dat jullie onwetend zijn, broeders-en-zusters, wat betreft hen die ontslapen, opdat jullie niet bedroefd zijn, zoals ook de overigen die geen hoop hebben. (14) Want als wij geloven dat Jezus is gestorven en opgestaan, evenzeer zal God ook de door Jezus ontslapenen met Hem brengen. (15) Want dit zeggen wij jullie door het woord van de Heer, dat wij, levenden die overblijven tot de komst van de Heer, de ontslapenen geenszins zullen voorgaan. (16) Want de Heer zelf zal met een bevel, met de stem van een aartsengel en met de bazuin van God neerdalen van de hemel; en de doden in Christus zullen eerst opstaan; (17) daarna zullen wij, de levenden die overblijven, samen met hen in wolken worden opgenomen de Heer tegemoet in de lucht; en zo zullen wij altijd met de Heer zijn. (18) Spoor elkaar aan met deze woorden!

De christenen in Tessalonika vroegen zich af of degenen onder hen die ontslapen waren, deel uitmaakten van de opstanding als Christus' kwam. God riep hen namelijk 'tot zijn koninkrijk en luister' (1Ts2:12). Zij vernamen dat ze door veel lijden het koninkrijk van God zouden ingaan (Hd14:22; vgl. 1:3; 8:12; 19:8; 20:25; 26:18; 28:23). In plaats van het erfdeel in het koninkrijk kwam voor sommigen echter de dood in het niet-land. Het erfdeel waar zij naar uitzagen, bleef uit. In de context van heiligheid kon zo de vraag opkomen of dat allemaal wel nuttig was met het oog op de dood.

⁶⁷ De volgende bron vermoedt dat dit al gebeurde: Holmes, 1999:140. Zie voor soortgelijke gebeurtenissen in de kerkgeschiedenis: Pate and Haines, Jr., 1995.

Het is mogelijk dat de christenen waarvan sprake is als martelaar stierven. Zij zijn ‘door Jezus’ ontslapenen (1Ts4:14). Dat past bij de context van de verdrukkingen waar de christenen doorheen moeten. Vroeger overleden mensen ook dikwijls op jongere leeftijd. Gemiddeld vijf procent van de bevolking werd vijftig jaar oud. Een mens leeft in het aangezicht van de dood, welke hoop biedt het evangelie dan om elkaar aan te sporen in heiligheid?

| 13 | Maar wij willen niet dat jullie onwetend zijn, broeders-en-zusters, wat betreft hen die ontslapen, opdat jullie niet bedroefd zijn, zoals ook de overigen die geen hoop hebben.

De schrijvers verduidelijken wat er met de ontslapenen gaat gebeuren. Hun schrijven is een bemoediging en troost voor wie een dierbare verloor. Zij zijn bedroefd, zoals Jezus over het overlijden van Lazarus of Paulus over de situatie van Epafroditus bedroefd was (Jh11:35; Fp2:27). Dat gebeurt echter vanuit de hoop dat de dood niet het laatste woord heeft.

De hopeloosheid erkent het team in hun tijd bij hen die geen christen zijn. De Griekse dichter Theocritus (±270vC) schreef: ‘Hoop is voor de levenden, de doden zijn zonder hoop’.⁶⁸ De ‘overigen’ zijn getuigen van de christelijke uitwerkingen van het evangelie. Het team verwees al in het vorige vers op hen bij de oproep tot heiligheid (4:12). Ook in het spreken over de toekomst dient het leven van Christus centraal te staan.

| 14 | Want als wij geloven dat Jezus is gestorven en opgestaan, evenzeer zal God ook de door Jezus ontslapenen met Hem brengen.

De toekomst van een christen is volledig verbonden met de toekomst van Christus. Het geloof dat Jezus is gestorven en opgestaan staat daarmee voorop (1Ko15:20). Wat God in de toekomst zal doen is geopenbaard in het leven van de Messias. De toekomst is bepaald door Christus. Daardoor biedt het evangelie geen ‘ik vermoed dat wij misschien’. De hoop van het evangelie is gebaseerd op het leven van Jezus Christus.

Zoals Jezus stierf en opstond zullen de gelovigen die ontslapen zijn opstaan (1Ts4:16). Het is bijzonder dat het missionaire team de christenen niet troost met het feit dat de ontslapenen nu al bij Jezus Christus in de hemel zijn of straks uit de dood opstaan.⁶⁹ Dat gegeven bracht uitleggers in de verlegenheid. Waardoor kwam deze vraag op in Tessalonika?

⁶⁸ Theocritus, 2002:4.42.

⁶⁹ Vgl. Visser, 2003:127; Riesner, 1994:342.

- (1) Franz Laub stelt dat het team in Tessalonika had beweerd dat er geen sterfgevallen zouden zijn voordat Jezus terugkeerde.⁷⁰ – Maar zulk een verkondiging zou vreemd zijn. In de brief grijpt het team juist terug op het onderwijs dat het gaf (1Ts5:1).
- (2) Bartholomäus Henneken en Howard Marshall veronderstellen dat de gelovigen in Tessalonika dachten dat de ontslapenen niet gered waren.⁷¹ – Maar dan zou het team meer over de opstanding en het leven daarna spreken. Nu gebeurt dat enkel terloops (1Ts4:14).⁷²
- (3) Diverse uitleggers veronderstellen dat de christenen dachten dat de ontslapen de komst van Jezus Christus niet zouden meemaken, omdat zij pas later uit de dood zouden opstaan.⁷³ – Die gedachte heeft de voorkeur. Ze dient wel in het bredere verband van het koninkrijk en de oproep tot heiligheid te staan. De nadruk ligt niet op het bij de Heer zijn. Dat zijn de ontslapenen nu al (Fp1:23). Het gaat om een regeren en erven met Jezus als zijn koninkrijk aanbreekt.

Alle nadruk in de omliggende context ligt echter op het heilige leven op aarde. Dat leven staat in relatie met de ontvangst van het koninkrijk. De vraag kan hierop opkomen of de ontslapen gelovigen eveneens dit rijk in ontvangst nemen bij Christus' komst. Brengt Jezus de ontslapenen gelovigen ook daarheen? Het team schrijft gaat in op die vraag. Het antwoord is dat God ook hen bij Christus' komst in het koninkrijk brengt (niet 'wederbrengt' [NBG]⁷⁴). God vergeet de ontslapenen niet. Evenals Hij Israël straks in land bij elkaar brengt, brengt Hij de christenen in het koninkrijk bij elkaar.⁷⁵ In beide gevallen gebeurt dat door het werk van de Messias. De gelovigen worden gebracht in het Godsrijk en zullen daar met Christus zijn (1Ts4:16).

Door de uitdrukking 'door Jezus' (διὰ τοῦ Ἰησοῦ) is het mogelijk dat de christenen als martelaar stierven. Omdat zij bij Jezus horen, zijn ze ontslapen (SV, WV, NB, NBV). Anderen kiezen om de uitdrukking te verbinden met het meebrengen. Omdat zij bij Jezus horen, wekt Jezus ze op uit de dood (NBG, GNB). Doordat op het meebrengen nog 'met Hem' (σὺν αὐτῷ) volgt, ligt de eerste optie grammaticaal meer voor de hand.

⁷⁰ Laub, 1973:131.

⁷¹ Marshall, 1983:123; Marxsen, 1979:63–66; Henneken, 1969:179.

⁷² Radl, 1981:128.

⁷³ Richard, 2007:232; Visser, 2003:129, 134; Haack, 1938:548; Fijnvandraat en Medema, 1992:70, 123–125.

⁷⁴ Omanson, 1995:114–117. Contra: Hoffmann, 1966:215–216.

⁷⁵ Tob13:15; Bar5:5–9; 2Makk2:7–8; 1Hen57; PsSal11:2–3; 17:26. Vgl. van Houwelingen, 2002:135.

| 15 | **Want dit zeggen wij jullie door het woord van de Heer, dat wij, levenden die overblijven tot de komst van de Heer, de ontslapenen geenszins zullen voorgaan.**

Het team beroept zich op een woord van de Heer om de Tessaloniërs zekerheid te bieden. Op welk woord zij precies doelen, vermelden zij niet. Er is vooral gedacht aan Jezus' rede over de laatste dingen (Mt24:30-31), over de opstanding (Jh5:28-29) en het getuigenis over zijn hemelvaart en wederkomst (Hd1:9-11).⁷⁶ Alle doden zullen opstaan uit het graf als ze de stem van de Messias horen bij zijn wederkomst. De parallellen met deze teksten laten zich dan als volgt weergeven:

Want dit zeggen wij jullie door het woord van de Heer, dat wij, levenden die overblijven tot de komst van de Heer, de ontslapenen geenszins zullen voorgaan. Want de Heer zelf zal met een bevelend roepen*, met de stem van een aartsengel* en met de bazuin van God [Mt24:31] neerdalen van de hemel [1Ts1:10]; en de doden in Christus zullen eerst opstaan*; daarna zullen wij, de levenden die overblijven, samen met hen in wolken [Mt24:30; Mc13:26; Lc21:27] worden opgenomen* de Heer tegemoet in de lucht*; en zo zullen wij altijd met de Heer zijn.

Hierbij blijkt dat de auteurs talrijke gegevens vermelden die we nergens anders tegenkomen. In de vertaling zijn deze gekenmerkt door een ster (*). Als we 1 Tessaloniërs 4:13-17 verder vergelijken met de andere Schriftplaatsen ontdekken we dat er in de tekst geen sprake is van het berouw van de ongelovigen (2Ts1:8; Mt24:30), de kracht en luister van de Heer (Mt24:30; 2Ts1:8) en de engelen die de uitverkoren bijeenbrengen (Mt16:27; 24:31; 2Ts1:8). Daarom vatten anderen het 'woord van de Heer' dat het team ontving op als een woord van Christus dat niet is opgeschreven of als een aparte openbaring aan het team.⁷⁷ De moeilijkheid hiermee is dat zulke stellingen zich niet laat controleren. Dat is normaal wel de bedoeling van profetische indrukken. Profetieën moeten bevestigen wat eerder geopenbaard is.

⁷⁶ Keener, 1993; Bruce, 1982:95.

⁷⁷ Constable, 2000:267; Holmes, 1999:150; Bruce, 1982:99.

De verwachting waaraan de schrijvers vasthouden is bijzonder: ‘dat wij, levenden die overblijven tot de komst van Heer’. Ze verwachtten niet de dood. Ze verwachten de Heer. Dat gebeurt niet omdat zij weten dat de komst van Christus aanstaande is (*Soforterwartung*).⁷⁸ Het accent ligt op de relatie van het met Christus zijn.⁷⁹ Paulus kent een nabijheid van de komst van Jezus (*Naherwartung*) als het steeds verwachten van Jezus in zijn leven (*Stetserwartung*).⁸⁰ Er zullen altijd levenden zijn, wanneer de Heer ook komt. Dat getuigenis leeft in de gelovige harten van het team. De christen ziet constant uit naar de komst van de Heer en houdt in zijn leven rekening met die komst.⁸¹ De gelovigen die in leven zijn bij de komst van Christus hebben geen voorrang op de ontslapenen.

| 16 | Want de Heer zelf zal met een bevel, met de stem van een aartsengel en met de bazuin van God neerdalen van de hemel; en de doden in Christus zullen eerst opstaan;

Het startmoment voor de opstanding is de komst van Jezus Christus. Hij zal uit de hemel neerdalen met (1) een bevel, ‘in’ (ἐν) de stem van een aartsengel, en (2) met Gods bazuin. Hoewel het roepen door de stem van een aartsengel gebeurt, scheiden vertalingen dit onterecht (NBG, WV, GNB). Het bevel en de bazuin herinneren aan het leger. De Aanvoerder roept zijn soldaten met een militair commando uit alle uithoeken bijeen om zijn koninkrijk binnen te gaan.

God riep het volk op in de strijd voor het land én om de sabbat aan te kondigen (Nm10:1-10; vgl. Js27:13; Jl2:1; Zc9:14). Het gebed *Sjemoné Esré*, dat oorspronkelijk uit achttien zegeningen bestaat en dat de Jood drie per dag opzegt, vernemen we:

Blaas op een grote bazuin voor onze bevrijding en hef hoog een vaandel om hen van onze die in de verstrooiing leven bijeen te brengen en breng ons allen samen van de vier windstreken van de aarde. Geprezen, U, Eeuwige, die degenen van zijn volk Israël die verdreven zijn, verzamelt.⁸²

⁷⁸ Malherbe, 2007:270–271; Siber, 1992:19.

⁷⁹ Visser, 2003:130; Radl, 1981:139, 255–256.

⁸⁰ Erlemann, 1995:414.

⁸¹ Ouweneel, 2000:93.

⁸² Ezra, Mozes en Sanhedrin, 2019:§10.

Daarnaast is het bazuingschal verbonden met de komst van God om het volk voor te bereiden op het land.⁸³ Land, sabbat en Gods aanwezigheid zijn verbonden met elkaar. Bijbels-theologisch komen zij in vervulling in de nieuwe hemel en de nieuwe aarde.

De beeldspraak is hierin anders dan bij de relatie bruid en Bruidegom. Een bruidegom geeft zijn bruid geen bevelen om te marcheren. Er zijn veel mannen die hun vrouwen commanderen, maar op de bruiloft zijn ze tenminste nog zo fatsoenlijk om dat niet te doen.⁸⁴

Als Christus neerdaalt uit de hemel staan de doden in Christus als eerste op. In het Grieks wordt dit benadrukt door ‘eerste’ (πρῶτος) aan het slot te plaatsen. De christenen in Tessalonika mochten weten dat de ontslapenen deel hebben aan de komst van het koninkrijk.

| 17 | daarna zullen wij, de levenden die overblijven, samen met hen in wolken worden opgenomen de Heer tegemoet in de lucht; en zo zullen wij altijd met de Heer zijn.

Nadat de ontslapenen zijn opgestaan gaan de levenden samen met hen Christus in de lucht tegemoet. Tijdens deze éne gebeurtenis zijn de christenen niet langer van elkaar gescheiden. De soldaten komen hun Heer in de lucht tegemoet. Deze beweging herinnert aan de delegatie die een belangrijk persoon, die in aantocht was, uit respect tegemoet ging (Hd28:15).⁸⁵ Het begrip dat het team gebruikt was echter geen vaste term voor zulk een intocht.⁸⁶ De gelovigen hoeven Jezus daarom niet tegemoet te komen om Hem in te halen.⁸⁷ De plaats is voor het team niet belangrijk om te vermelden. De gelovigen kunnen met Christus in de hemel gaan of dat zij met Hem op aarde komen.⁸⁸ Alle nadruk ligt er op de Persoon waar de christenen na de finale triomf ‘altijd’ mee verenigd zullen zijn.⁸⁹

Mogelijk denkt het team in haar beschrijvingen eerder aan een parallel met Gods komst op de berg Sinai (Ex19:10-18). Dat blijkt ook uit de woorden ‘stem’ en ‘bazuin’, ‘neerdalen’ en ‘wolk’ (1Ts4:16-17; Ex19:11,13,16).⁹⁰ Er is dan de oproep tot een plechtige samenkomst met de Heer in de lucht, zoals God het volk daartoe uitnodigde op de berg Sinai.

83 Ex16:10; 19:16; 24:16; Nm11:25; 1Kn8:10; Dn7:13; Mc9:7; Hd1:9; Op14:14.

84 Ouweneel, 2000:185.

85 Malherbe, 2007:272; van Houwelingen, 2002:139; Moo, 1996:181.

86 Wilcke, 1967:144–145.

87 Malherbe, 2007:277.

88 Zie voor de hemelvaart: Ridderbos, 1978:598–600. Voor de komst op aarde: Wanamaker, 1990:175–176.

89 Roosen, 1971:102; Rigaux, 1956:550.

90 Visser, 2003:137; Sabbe, 1961:105–106, 111–112; Schoonheim, 1953; Dupont, 1952:60,64,69.

Zulk een oproep om het volk voor God bijeen te brengen komt ook tot uiting in eschatologische teksten (Jl2:15; Js27:13).

Over de voor iedereen zichtbare komst van Christus op de wolken zwijgen de auteurs (Mt24:30; 26:64; Mc13:26; 14:62; Op1:7). Zij beperken zich tot de vraag of ook de ontslapen soldaten het koninkrijk binnengaan. Die vraag wordt met een groot 'ja' beantwoord. Het is de vervulling van de bede van Jezus dat de christenen zijn waar Hij is (Jh17:24). Eeuwig is hun samenzijn.

In de kerkgeschiedenis ontstond een discussie over de vraag wanneer 1 Tessalonika 4:13-17 zich in een eschatologisch schema vervult. De tekst biedt daartoe weinig ankers. Pretribulationisten stellen dat dit voor de zeventigste jaarweek van Daniël 9 gebeurt. Dit betekent praktisch dat de Heer zijn soldaten in de hemel opneemt om hen te beschermen voor de gebeurtenissen die Openbaring 4-19 vermeldt. Midtribulationisten stellen dat dit in de jaarweek gebeurt en plaatsen het in Openbaring 4-19. Posttribulationisten stellen dat dit na de jaarweek gebeurt en betrekking heeft op de wederkomst van Jezus Christus.⁹¹

| 18 | Spoor elkaar aan met deze woorden!

Wat het team schrijft moet de levenden bemoedigen. Hun ijver voor het Godsrijk staat niet los van de toekomst van de ontslapenen. De keuze voor heiliging heeft nut. Nalatigheid daarin, vanuit het idee dat christenen sterven en het koninkrijk niet beërven, is absurd. De hoop bepaalt hoe de christenen hun leven in het heden vormgeven. We zien die houding terug in de kerkgeschiedenis. Zo wakkert de hoop op de komst van de Heer en de ontvangst van het koninkrijk de kerk vooral in moeilijke tijden aan om zich volledig aan God toe te wijden.⁹² 'Spoor elkaar aan', klinkt het daarom bij het voorlezen van deze brief in de gemeente.

B' Oproep tot waakzaamheid (5:1-11)

(1) En over de tijden en de gelegenheden, broeders-en-zusters, is het niet nodig jullie te schrijven. (2) Jullie weten zelf nauwkeurig dat de dag van de Heer als een dief in de nacht komt. (3) Wanneer zij zeggen: 'Vrede en veiligheid', dan zal een plotseling verderf over hen komen, zoals de barensood over een zwangere vrouw komt. Zij zullen niet ontkomen.

---

⁹¹ Hoek, 2013:45.

⁹² Recente voorbeelden hiervan zijn de invloed van romans als die van: LaHaye and Jenkins, 1982; Lindsey, 1970.

(4) Jullie, broeders-en-zusters, zijn echter niet in de duisternis. Anders zou die dag jullie als een dief zou overvallen. (5) Jullie zijn allen zonen van het licht en zonen van de dag. We zijn niet van de nacht of van de duisternis.

(6) Laten we dus niet slapen zoals de anderen. Laten we waken en nuchter zijn. (7) Want zij die slapen, slapen 's nachts en zij die dronken zijn, zijn 's nachts dronken. (8) Maar laten wij, die van de dag zijn, nuchter zijn, terwijl we het borstharnas van het geloof en de liefde hebben aangedaan, en als helm de hoop van de behoudenis.

(9) Want God heeft ons niet tot toorn bestemd, maar tot het verkrijgen van de behoudenis door onze Heer Jezus Christus, (10) die voor ons is gestorven, opdat wij, hetzij we waken, hetzij we slapen, samen met Hem leven.

(11) Daarom, spoor elkaar aan en bouw elkaar op, zoals jullie al doen.

Het team schrijft in 5:1-2 dat zij al in Tessalonika over het onderwijs in 5:1-11 spraken. Dit gedeelte bouwt verder op de hoop van de christenen bij de komst van Jezus in 4:13-18. Daar ging het om de ontslapen gelovigen. In 5:1-11 gaat het om de levende gelovigen.

Diverse uitleggers veronderstellen dat de christenen niet alleen verontrust waren over het lot van de ontslapenen. Ze hadden ook vragen, twijfels of negatieve gevoelens ten aanzien van hun eigen lot bij de komst van Jezus.⁹³ Maar dat past moeilijk bij de uitspraak dat het niet nodig is hierover onderwijs te geven (1Ts5:1). Abraham Malherbe en Wolfgang Harnisch schrijven zelfs dat er dwaalleer in de gemeente binnendrong.⁹⁴ Nergens in de tekst blijkt dat echter het geval te zijn. De schrijvers nemen zelf initiatief om dit aspect te vermelden. Ze willen de christenen in Tessalonika ertoe aanmoedigen. Alertheid is gevraagd om als kind van het licht niet te slaapwandelen.

| 1 | En over de tijden en de gelegenheden, broeders-en-zusters, is het niet nodig jullie te schrijven.

Over de toekomst ontvingen de christenen in Tessalonika al onderwijs toen het team bij hen was. Doordat de hoop het leven bepaalt, staat de leer van de toekomst voorop in de verkondiging van het evangelie. In de latere theologie krijgt deze voorrang voor de toekomstleer nieuwe aandacht.⁹⁵

93 Holmes, 1999:165; de Boor, 1994:87; Marshall, 1990:260; Black, 1982:22; van Leeuwen, 1953:144; Frame, 1912:178-179.

94 Malherbe, 2007:287; Harnisch, 1973:82-83.

95 Vgl. Hausoul, 2018b:112-114; Pannenberg, 1971:9-29; Moltmann, 1964:12.

De Griekse tekst gebruikt twee tijdsbegrippen. Een combinatie van beide termen komt slechts drie keer voor in de Bijbel (Hd1:7; LXX:Dn2:21; 1Ts5:1). Telkens gaat het hierbij om de toekomst van de volken en de oprichting van het Godsrijk. In het Nederlands is de woordcombinatie weergegeven met 'tijden' (Gr. *chronos*) en 'gelegenheden' (Gr. *kairos*). Het is niet duidelijk in hoeverre er een verschil tussen deze twee begrippen is.

Voor de rechtvaardige staat vast dat God in de geschiedenis ingrijpt. Beroemd is de Engelse uitspraak: *History is His story*.

2 | **Julie weten zelf nauwkeurig dat de dag van de Heer als een dief in de nacht komt.**

In het OT is er dikwijls sprake over de dag van Jahweh (Js2:1-4:6; Jl1:15; 2:1,11,31-32; Am5:18-20; Sf1:14; Zc14:1-21). Het gaat om een dag van nabijheid, waar de rechtvaardige rekening mee houdt: 'Nabij is de grote dag van Jahweh, nabij en hij nadert haastig' (Sf1:14). Die dag begint met de barensweeën waar de schepping doorheen gaat. Het gaat om een langere tijdsperiode, waarvan de komst van Jahweh naar deze schepping de climax vormt.⁹⁶ In het NT is er sprake van de 'dag van de Heer' (1Ko5:5; 2Ts2:2), de 'dag van de Heer Jezus Christus' (1Ko1:8; vgl. 2Ko1:14; Fp1:6).

Jezus zei al dat deze dag voor de ongelovigen als een dief in de nacht komt (Mt24:43//Lc12:39; vgl. 2Pt3:10; Op3:3; 16:15). Zij houden geen rekening met de komst van de Messias in heerlijkheid. Plotseling worden ze overrompeld door de komst, zoals huisbewoners zich in de donkere nacht door een dief verrast weten. Mans Medema denkt bij deze komst aan de wederkomst van Christus en onderscheidt die van de komst voor de opname in 1 Tessalonika 4.⁹⁷

Hoe reageer je meestal als je voorspellingen over het einde van de wereld hoort?

3 | **Wanneer zij zeggen: 'Vrede en veiligheid', dan zal een plotseling verderf over hen komen, zoals de barensood over een zwangere vrouw komt. Zij zullen niet ontkomen.**

Kort voordat de komst van Jezus plaatsvindt, denken de mensen dat ze in vrede en veiligheid leven. Deze leus van 'vrede en veiligheid' is uniek. Ze is mogelijk geïnspireerd vanuit de profeten Jesaja en Ezechiël (Js6:14-15; Ez13:10-16). Een andere mogelijkheid is dat het een politieke slagzin is, waar mensen naar verlangen in de tijd van Paulus.⁹⁸ Die slagzin wordt

96 Zie uitvoerig: Hausoul, 2018a.

97 Medema, 1978:170-173.

98 Hendrix, 1999:117-118.

dan een streefdoel. De profeten en Jezus passen de houding hiervan toe op het afvallige volk dat geen rekening met God houdt en zich veilig waande (Jr6:14; 8:11; Ez13:10-16; Mi3:5; Lc12:16-21; 21:34-36).

Het was deze vrede en veiligheid die de wereldrijken in hun eigen wereldprogramma centraal plaatsten. Rome gebruikte graag termen als *pax et securitas*.

Tijdens deze waanvoorstelling overvalt de komst van Jezus het volk. Het zal het volk dan vergaan dan in de dagen van Jeremia en Ezechiël. Terwijl valse profeten het wijsmaken dat alles in orde is, is dat juist niet het geval. Het oordeel van God staat voor de deur. Dat oordeel verbindt de Bijbel met de komst van de Mensenzoon en de geboorte van de nieuwe schepping. Dat laatste is de reden waarom er in de toekomstleer dikwijls sprake is van een vrouw die barensweeën krijgt (vgl. Op9:12; 11:14). In die tijd zullen ‘de mensen bezwijmen van vrees en angst voor de dingen, die over de wereld komen’ (Lc21:26; vgl. Jl1:15; Sf1:18).

| 4 | Jullie, broeders-en-zusters, zijn echter niet in de duisternis. Anders zou die dag jullie als een dief zou overvallen.

De schrijvers bouwen verder op de metafoor van de dief en de nacht. Ze onderscheiden hierbij de gelovigen (‘wij’) van de ongelovigen (‘zij’). Er is een verschil tussen de gelovigen die vooruitzien naar de komst van Jezus en de ongelovigen in de wereld. Dirk Visser denkt bij deze ongelovigen aan hen die de gemeente verdrukte (vgl. 1Ts2:14-16; 2Ts1:7-9; 2:10-12).⁹⁹ Als het oordeel over de duisternis komt, waarin de ongelovigen zijn, delen de christenen in het licht en de vernieuwing van deze schepping. Het team richt zich hierbij op de betekenis van deze dag voor de christenen.

De dag van de Heer overvalt hen niet. Ze rekenen er mee vanaf hun bekering. Hoewel de dag van de komst onbekend is, is ze niet onverwacht. Ze verwachtten deze dag vol hoop en leven vanuit het licht van de Heer (vgl. 1Jh2:11).

| 5 | Jullie zijn allen zonen van het licht en zonen van de dag. We zijn niet van de nacht of van de duisternis.

Christenen leven in het gebied van de dag en het licht. Ze zijn niet verbonden met de nacht en de duisternis, die God nooit ‘goed’ noemde.¹⁰⁰

⁹⁹ Visser, 2003:146.

¹⁰⁰ Zie uitvoerig over deze beeldspraak vanaf Genesis 1: Hausoul, 2019:11-29.

Ze zijn volgelingen van Hem die zichzelf het licht noemde (Jh8:12; vgl. Mt5:14; Jh12:36; Ef5:8).

In de heilsgeschiedenis zag ook Israël zich als licht en zonen van de dag. In de latere tijd gebruikten de volgelingen in Qumran die termen alleen voor zichzelf. Zij hadden zich van het onheilige gebeuren in hun hoofdstad Jeruzalem in reinheid afgezonderd.¹⁰¹

| 6 | **Laten we dus niet slapen zoals de anderen. Laten we waken en nuchter zijn.**

In een wereld die niet rekt op Gods oordeel en vernieuwing, is het verleidelijk eveneens in slaap te vallen. Ongelovigen zuigen christenen dan mee in hun ideeën. Dat vertroebelt de relatie met God en breekt de hoop af. Er wordt niet meer uitgezien naar de komst van de Messias. Jezus maakte zijn leerlingen daarop al attent (Mt25:1-13; Lc12:35-46).

De medische wetenschap beweert al sinds jaren dat er ochtendmensen en avondmensen bestaan. Sommige mensen zijn al wakker voordat de wekker afgaat. Ze springen uit hun bed, hebben het niet nodig om koud water in hun gezicht te gooien en beginnen meteen met hun werk. Anderen zijn avondmensen. 's Ochtends worden zij langzaam wakker als de wekker afgaat. Eerst openen ze het ene oog, dan openen ze het andere oog. Vervolgens schuiven ze langzaam naar de rand van hun bed om op te staan en hun nieuwe dag te beginnen.

Als het om de komst van Christus naar deze schepping gaat, moeten we allemaal ochtendmensen zijn. We dienen dan waakzaam, alert, nuchter en gereed te zijn voor de start van dat nieuwe jaar. Het team roept de christenen er toe op te waken voor luiheid of slaperigheid. Die oproep is een herhaling uit het onderwijs van Jezus (Mt24:42-44; Mc13:33-37; vgl. 1Ko16:13; Ko4:2; 1Pt5:8). Als wachters zijn de christenen alert. Zij luisteren naar de klank van de bazuin (vgl. 1Ts4:16). Ze laten zich niet als Lot op die dag overvallen. Hun voorbeeld is Henoch die naar de komst van de Messias uitzag en wandelde met God. Christus verschijnt als morgenster in het donkerst van de nacht.

Toen L. Talbot jaren geleden Australië verliet, zei hij tegen zijn moeder: 'Moeder, als God me spaart, kom ik terug om je te bezoeken.' Jarenlang wachtte ze. Iemand zei: 'Mevrouw Talbot,

101 Qumran, 134AD:1:9-10; 3:24-251; :1:1-3.

waar wacht u nog op?’ Ze antwoordde: ‘Mijn zoon is in Amerika en komt spoedig.’ ‘Komt hij terug? Wat bedoelt u? U verwacht toch niet dat hij persoonlijk, zichtbaar terugkomt?’ ‘Jawel,’ reageerde ze, ‘dat is wat hij zei’. ‘Ontving je ooit brieven of geschenken van hem?’, klonk het. ‘Ja’, zei de moeder. ‘Nu, dat is wat hij bedoelde. Hij komt in die fijne dingen.’ Talbots moeder reageerde: ‘Nee, dat bedoelde hij zeker niet. Hij zei dat hijzelf terug zou komen.’ Enkele jaren later stak Talbot de oceaan over en liep hij via de loopplank zijn moeder tegemoet met de woorden: ‘Moeder, hier ben ik!’ Zo zal de terugkeer van Jezus Christus een persoonlijke, zichtbare komst zijn.

Wat kunnen we doen om ons voor te bereiden op de komst van de Heer Jezus?

| 7 | Want zij die slapen, slapen 's nachts en zij die dronken zijn, zijn 's nachts dronken.

Vanuit het beeld van de dief en de nacht, grijpt het team terug op de oproep tot heiligheid die hun boodschap van de toekomst in deze brief omringt (1Ts4:1-12; 5:12-22). Wie voor een onheilig leven kiest, zoekt het liefst de nacht op. Ze worden dan minder snel herkend. De duisternis heeft aantrekkingskracht.

In tegenstelling tot christenen die waakzaam en nuchter willen zijn, worden ongelovigen dronken en slaperig. Die dronkenheid was uitvoerig zichtbaar in de regio rondom Tessalonika, door de verering van Dionysos de Griekse wijngod. Ook in de stad had Dionysos grote aanhang.

| 8 | Maar laten wij, die van de dag zijn, nuchter zijn, terwijl we het borstharnas van het geloof en de liefde hebben aangedaan, en als helm de hoop van de behoudenis.

Diverse wereldrijken beloofden haar onderdanen dat er een tijd van voorspoed, vrede en rust zou aanbreken. Toch kon geen wereldrijk die vrede waarmaken. Doordat Paulus zich bewust is van dit soort tijdelijke slogans roept hij de christenen op hun wapenrusting aan te houden. Zij moeten dag en nacht klaar zijn voor de strijd.

Gods leger blijft waakzaam voor de machten van het kwaad die haar willen overrompelen. De dag van de Heer weten zij nabij (1Ts5:2). Terwijl ze genieten van de schepping, huizen bouwen, huwen en werken, weten ze dat het leven in deze omstandigheden tijdelijk is. God belooft een nieuwe schepping. Het beste moet nog komen. God zal naar deze

schepping omzien en haar verlossen van alle kwaad. Daar zien de christenen naar uit. Dat is hun hoop.

Vanuit die hoop verwerpen zij het kwaad en haar invloeden. Ze beschermen zich met het borstharnas van geloof en liefde en met de helm van de hoop. Hart en hoofd dienen beschermd te worden voor het kwaad. Niets mag het geloof, de liefde en de hoop wegnemen.

| 9 | Want God heeft ons niet tot toorn bestemd, maar tot het verkrijgen van de behoudenis door onze Heer Jezus Christus,

Het team herhaalt het onderwijs in 1 Tessalonika 1:10. Het evangelie klinkt opnieuw: Christus bevrijdt de christenen van de toorn. Die toorn komt over het kwaad en de duisternis. Het is Gods vernieuwing die het kwaad een halt toeroept en het leven alle ruimte biedt. Met dit leven zijn de christenen verbonden.

Pretribulationisten concluderen vanuit dit vers dat christenen niet de 'grote verdrukking' zullen meemaken.¹⁰² Het is hierbij de vraag of God de christen in de verdrukking beschermt of dat Hij ze er uit bevrijdt.¹⁰³

| 10 | die voor ons is gestorven, opdat wij, hetzij we waken, hetzij we slapen, samen met Hem leven.

Het is niet duidelijk waarop de schrijvers in dit vers met 'waken' en 'slapen' doelen. In de context waken normaal de gelovigen en slapen de ongelovigen.¹⁰⁴ Eerder klonk de oproep om niet te slapen (5:6). Het is dan raar om te denken dat slapende christenen nu horen dat ze met Christus leven.¹⁰⁵

Wijst het slapen op de ontslapen christenen (1Ts4:14)? Dan maken de schrijvers duidelijk dat levenden en ontslapen gelovigen deel hebben aan een toekomstig leven met Christus. De onverwachte komst van de Messias brengt verlossing met zich mee voor de gelovigen.

| 11 | Daarom, spoor elkaar aan en bouw elkaar op, zoals jullie al doen.

Het team sluit dit tweede gedeelte over de toekomst op dezelfde wijze als het eerste gedeelte. Er klinkt de oproep om elkaar aan te moedigen (1Ts4:15-17) en elkaar op te bouwen, zoals iemand een huis opbouwt. Dat laatste was een doel van het heilige leven met God (4:9-10). Een gezonde

102 Enns, 2004:391; Couch, 2004:125; Constable, 2000:271; Feinberg, 1996:54.

103 Ladd, 1990:84-85.

104 Constable, 2000:271.

105 Contra: van Houwelingen, 2002:150.

hoop uit zich in een gezonde manier van heilig leven. Daarin staat liefde voor de medegelovigen centraal in deze brief aan Tessalonika.

Wie een hardloophwedstrijd loopt, beseft dat de kans groot is dat net voor het einde, nabij de eindstreep, de benen pijn beginnen te doen. Het lichaam schreeuwt dan naar rust en verlangt naar water. In die strijd zijn de supporters aan de zijlijn het belangrijkste. De bemoediging die je dan krijgt motiveert je om door te zetten, je aandacht te blijven richten op de eindstreep en niet op de pijn te letten. Een bemoedigend woord op het juiste moment maakt het verschil tussen de eindstreep halen of onderweg instorten.¹⁰⁶

De christenen in Tessalonika voldeden aan die oproep om elkaar te bemoedigen. Ze keken om zich heen. Waren gevoelig voor andermans behoeften en boden door woord en daad steun aan. Ze hadden oog voor elkaar. Samen droegen ze elkaars lasten en wezen ze elkaar op de hoop.

A' Bemoediging in heiligheid (5:12-22)

Dit laatste gedeelte benoemt verschillende thema's van heiliging. Er is sprake van de erkenning van de leidinggevenden (5:12-13), het zorgzaam omzien naar elkaar (5:14-15), het bidden en danken in vreugde (5:16-18) en het zorgvuldig onderzoeken van alle dingen (5:19-22).

(12) Wij nu vragen u, broeders-en-zusters, hen te erkennen die onder u arbeiden en u leiding geven in de Heer en u terechtwijzen, **(13)** en hen zeer hoog te achten in liefde om hun werk. Houdt vrede onder elkaar.

(14) En wij vermanen u, broeders-en-zusters, wijst de ongeregelden terecht, vertroost de kleinmoedigen, ondersteunt de zwakken, weest lankmoedig jegens allen. **(15)** Ziet toe dat niet iemand een ander kwaad met kwaad vergeldt, maar jaagt altijd naar het goede en voor elkaar en voor allen.

(16) Verblijdt u altijd. **(17)** Bidt onophoudelijk. **(18)** Dankt in alles, want dit is de wil van God in Christus Jezus jegens u.

(19) Blust de Geest niet uit. **(20)** Veracht de profetieën niet, **(21)** maar beproeft alles, behoudt het goede. **(22)** Onthoudt u van elke vorm van kwaad.

De uitspraken die de apostel in dit gedeelte noemt heeft verschillende parallellen en verschillen met Romeinen 12:3-18.¹⁰⁷ Vermoedelijk denkt de apostel niet aan specifieke gevaren die al in de gemeente van Tessalonika aanwezig zijn. Hij formuleert zijn bemoedigingen in de heiligheid dan op een algemene manier. Structureel ontstaan er vier blokken (5:12-13, 14-15, 16-18, 19-22).

4.1.1 Erken arbeiders en leiders (5:12-13)

| 12 | Wij nu vragen u, broeders-en-zusters, hen te erkennen die onder u arbeiden en u leiding geven in de Heer en u terechtwijzen,

Broers en zussen mogen erkennen wie hen in het leven met Christus dienend leiden (Rm16:6,12; 1Ko16:16; 1Tm5:17). In de korte tijd dat de gemeente in Tessalonika ontstond stonden er al snel arbeiders en leiders op. Wie deze personen waren, blijft onbekend. Hun manier leiding geven stond in relatie met het leven van Christus. Het was een leiding geven 'in de Heer'.

In de toenmalige wereld was het gebruikelijk dat vooral degenen die welvarend waren en een hoge maatschappelijke positie ontvingen snel als leider werden geëerd. Christus wees er al op dat dit in zijn koninkrijk niet het geval is. Daar gelden zijn inzettingen. Deze opmerkingen van het team zijn daardoor in strijd met de culturele benaderingen van toen en vandaag.

Christenen waarderen degenen die hen in het geloof laten groeien. Zij zien hun inzet en beseffen dat Gods Geest door deze mensen leidt. Hierbij weten christenen een verschil te maken tussen Christus en de volgelingen van Christus. Christus is volmaakt. De volgelingen streven er naar om die houding van Christus in hun leven te weerspiegelen. Zowel in tijden van vervolging als in tijden van rust zijn geestelijke vaders en moeders nodig om de gelovigen te bemoedigen.

| 13 | en hen zeer hoog te achten in liefde om hun werk. Houdt vrede onder elkaar.

Het is een uitdaging om samen met andere mensen in vrede te leven. Diverse voorbeelden in de geschiedenis laten zien hoe moeilijk dat is. De vrede kan in moeilijke momenten gemakkelijk zoek zijn. Eigen inzichten uit het verleden of voor de toekomst kunnen de ander liefdeloos aan de kant plaatsen. Het doet menig christen pijn dat de kerkgeschiedenis zulk

¹⁰⁷ Zie uitvoerig: Marshall, 1983:145-146.

een grote verdeeldheid kent. Ondanks de bekering en wedergeboorte kan een christen een gemeente scheuren of er verdeeldheid zaaien.

Paulus plaats aan het slot van zijn instructies in de omgang met elkaar in de gemeente en de erkenning van de dienende leiders de oproep: 'Houdt vrede met elkaar'. Dat moeten we ter harte nemen. Zonder vrede missen we de aanwezigheid van God. De tegenstander wil daarom graag onrust veroorzaken in de kerk of haar een valse vrede geven. Het NT roept daarom meermaals op tot onderlinge vrede (Rm12:18; 14:19; 2Ko13:11; Ef4:3; Ko3:15; 2Tm2:22; Hb12:14).

In een kerk aan de stadsrand stond een van de gemeenteleiders op om de dienst te openen. Plotseling kwam er een onbekende man naar voren. De vreemdeling groette de leider en zei dat hij een profetie van God voor de gemeente ontving. Graag wilde hij die uitspreken. Doordat niemand de man kende, zei de leider: 'We kennen u niet. Gaat u alstublieft zitten.' De vreemdeling ging niet akkoord en sprak dreigementen uit als de leider hem zou tegenhouden om te spreken. Hij liep naar de kansel. De leiders grepen in en lieten weten bereid te zijn hem uit de kerk te zetten als hij zonder toestemming verder ging. Tijdens de volgende zondag keerde dezelfde man met andere profeten terug. Aan het begin van de dienst begonnen ze rechtstaand te zingen: 'De leiders van deze kerk zijn farao!' Kerkleden plaatsten hen met geweld uit het gebouw. Achteraf ontdekte men dat deze groep lid was van een plaatselijke cultus die een christelijk jargon sprak en als doel had om verdeeldheid te brengen in deze gemeente.

4.1.2 Ga lankmoedig met elkaar om (5:14-15)

| 14 | En wij vermanen u, broeders-en-zusters, wijst de ongeregelden terecht, vertroost de kleinmoedigen, ondersteunt de zwakken, weest lankmoedig jegens allen.

In het tweede gedeelte van dit tekstgedeelte roepen de auteurs hun lezers op tot zorg voor elkaar. Christenen zijn samen verantwoordelijk voor elkaar. Dat is niet enkel een opdracht voor de leiders, maar voor de hele gemeente. Het gemeentelid kan niet achterover geleund zeggen: 'Dit

is alleen een taak voor de gemeenteleiding'.¹⁰⁸ Christenen vormen een eenheid, zijn één lichaam en één geheel. De uitspraken die de apostel hierbij doet herinneren aan Ezechiël 34:4.

Christenen helpen elkaar in lankmoedigheid (vgl. Ef4:2; Ko3:12). Zij wijzen mensen die 'ongeregeld' (ἄτακτος) wandelen en niet in de pas lopen terecht. De term ἄτακτος is een legerterm. Het wijst op mensen met een gedrag dat strijdt met Christus' afspraken in zijn leger. Dit soort mensen kan wel maar wil niet veranderen.¹⁰⁹ Er is bij de groep 'ongeregelde' aan de geadresseerden van 1 Tessalonika 4:3-12 gedacht.¹¹⁰ Christenen moeten hen in lankmoedigheid waarschuwen.

Tegenover de 'ongeregelde' staan de 'kleinmoedigen' (ὀλιγόψυχος), die we met deze aanduiding alleen op deze plek in het NT ontmoeten. Zij willen veranderen, maar denken dat ze dat alleen niet kunnen bereiken. Hen dienen we in lankmoedigheid aan te moedigen en tijdelijk te helpen. Het is mogelijk dat Paulus' uitleg over de hoop van de christenen in 1 Tessalonika 5:1-11 aan zulke 'zwakke' is gericht.¹¹¹ Ten slotte zijn er de 'zwakke' (ἀσθενής) die willen veranderen, maar het echt niet kunnen. Hen dienen we actief in lankmoedigheid te ondersteunen.¹¹²

Wie ongeregeld blijft wandelen, blijft ook berisping voor zijn gedrag ontvangen. De oproep tot Gods instructies blijft klinken. Uiteraard dienen we hierbij te waken voor misbruik. We mogen medegelovigen geen lasten opleggen waar de Bijbel over zwijgt. Dat was het gevaar waar de stroming van de Donatisten in de eerste eeuw in belandde. Vooral rondom nieuwere ethische kwesties is dat belangrijk. Wel mogen we elkaar uitdagen om kritisch na te blijven denken over onze standpunten en omgang met elkaar.

| 15 | Ziet toe dat niet iemand een ander kwaad met kwaad vergeldt, maar jaagt altijd naar het goede en voor elkaar en voor allen.

In haar houding tegenover elkaar volgen christenen de Messias. Deze uitspraak van de schrijvers is dan ook afgeleid van de gouden regel van Jezus (Mt7:12; Lc6:31).

Christenen kiezen voor een andere aanpak dan de wereld, die aanmoedigt om alleen je eigen belangen na te jagen. Christenen jagen voor

108 Holmes, 1999:186.

109 Ibid., 180.

110 Fee, 1994:57; Frame, 1912:196.

111 Black, 1982:307-321.

112 van Houwelingen, 2002:157.

elkaar het goede na. Die houding is de sleutel om een maatschappij te veranderen.

4.1.3 Leef dankbaar tegenover God (5:16-18)

| 16 | **Verblijdt u altijd.**

Kort na elkaar noemen de schrijvers enkele deugden tegenover God. Hierin klinkt telkens het 'altijd' door: altijd verblijden, altijd bidden, altijd danken. De volgorde is opvallend, aangezien we vaak eerst bidden, dan blij zijn en dan danken. Maar deze blijdschap is geen gevolg van een gebedsverhoring. Ze is onafhankelijk van de omstandigheden. Ze vindt de vaste grond in God. Dat sluit niet elke traan uit. Het pleit er eerder voor om het leven, ondanks alle vervolgingen, niet te zien als tranendal. Over dit verblijden schreef de apostel al eerder in deze brief (1Ts1:6; 2:19-20; 3:9).

In de Griekse brontekst is 1Tessalonika 5:16 (πάντοτε χαίρετε), met zijn veertien tekens, het kortste vers in het NT. Het is korter dan 'Jezus weende' (ἐδάκρυσεν ὁ Ἰησοῦς, Jh11:35), dat twee tekens meer heeft.

| 17 | **Bidt onophoudelijk.**

Na de oproep om zich altijd te verblijden, klinkt de oproep om zonder ophouden te bidden. Dat betekent dat de wandel van de christen zich door een onophoudelijke interactieve relatie met God kenmerkt. Zoals soms je blijdschap spoorloos kan zijn, kan ook het gebed verflauwen. We helpen elkaar dan hoe we beiden opnieuw sterk krijgen.

| 18 | **Dankt in alles, want dit is de wil van God in Christus Jezus jegens u.**

Ten slotte klinkt de oproep om altijd te danken. Christenen beseffen dankbaar wat God hen schonk. We danken God in alles, maar niet 'voor alles'. Veel dat we op aarde tegenkomen is kwaad waar niet voor te danken is.

4.1.4 Respecteer Gods openbaring (5:19-22)

| 19 | **Blust de Geest niet uit.**

Vervolgens noemen de schrijvers vier zaken die belangrijk zijn in de omgang met Gods openbaring. Terwijl God alles kan, moeten christenen

beseffen dat ze God kunnen tegenhouden. De Geest kan in het hart van de gemeente hoog opblazen (Jr20:9) of als een vuur worden uitgeblust. De Geest kan als een wind opsteken of Hij kan gaan liggen (Ez37:9-14; Jh3:8).

Er is onderscheiding nodig om het werk van de Geest in de gemeente en de samenleving waar te nemen (1Ko12:10). Waar de Geest werkt is er vernieuwing zichtbaar die Jezus Christus uitstraalt. Dat brengt de nodige onrust met zich mee in de maatschappij. Christenen kunnen dezelfde fout maken als de Joodse schriftgeleerden en de Geest loochenen. Uitdaging is om te erkennen wat menselijke theologie is en wat Gods Woord echt zegt. Er is voorzichtigheid geboden bij overdreven kritiek op wat je niet kent.

| 20 | Veracht de profetieën niet,

Profetische uitingen mag je niet tegenhouden of naast je neerleggen. Sta ze toe en beproef ze (1Ts5:21). In de nieuwtestamentische tijd en in de vroege kerk was dit gebruikelijk (Jl2:28-30; Hd2:17-18; Rm12:6) en klonk er de oproep om profetie na te jagen (1Ko14:1).¹¹³ Paulus moest in die alledaagse omgang met profetie echter richtlijnen blijven geven in de omgang er mee. Laat profetie tot opbouw zijn en zoek een goede weg voor de omgang met profetie.

| 21 | maar beproeft alles, behoudt het goede.

Zowel profetie als alle andere zaken dient de christenen te beproeven. Er moeten worden nagegaan of het God is die spreekt of dat het een mens is die spreekt. In alle tijden probeert het kwaad de gaven van God namelijk te imiteren. Waarheid en leugen moeten we van elkaar scheiden. Ook onze de tradities of vernieuwingen moeten we beproeven. Er is ruimte nodig voor een woordvervulde Geest en een geestvervuld Woord in christelijke levens.

| 22 | Onthoudt u van elke vorm van kwaad.

De christenen moet elke vorm van kwaad uit de weg gaan. Verkeerde neigingen bederven het hart. De juffrouw van de zondagsklas mag gerust weleens een café binnegaan, maar als we haar daar elke dag zien zitten is dat een andere zaak.

---

113 Eusebius van Caesarea, 2000:V.17.3.

5 Slot (5:23-28)

(23) Moge nu de God van de vrede zelf u geheel en al heiligen en moge geheel uw geest en ziel en lichaam onberispelijk worden bewaard bij de komst van onze Heer Jezus Christus. (24) Hij die u roept, is getrouw; Hij zal het ook doen. (25) Broeders-en-zusters, bidt ook voor ons. (26) Groet al de broeders-en-zusters met een heilige kus. (27) Ik bezweer u bij de Heer, dat de brief aan alle heilige broeders-en-zusters wordt voorgelezen. (28) De genade van onze Heer Jezus Christus zij met u. Amen.

Evenals 3:11-13 functioneert 5:23-24 als slotgedeelte.¹¹⁴ Door de ‘vrede’ en ‘genade’ is er sprake van een inclusio met 1:1. Hieruit blijkt dat 5:23-28 het slot op de brief is. In dit slot herhaalt de apostel nog eens het belang van heiliging in het perspectief van de komst van Jezus Christus.

| 23 | Moge nu de God van de vrede zelf u geheel en al heiligen en moge geheel uw geest en ziel en lichaam onberispelijk worden bewaard bij de komst van onze Heer Jezus Christus.

Deze heilbede herinnert aan het apostolische gebed in 1Ts3:11-13, het gedeelte waarmee het eerste deel van 1Ts afsloot. De uitdrukking ‘God van de vrede’ gebruikt het Nieuwe Testament enkel daar waar sprake is van het innerlijke onverwoestbaar-zijn van de gemeente (Rm16:20; 2Ko13:11; 2Ts3:16; 1Ko7:15; 14:33; Gl6:16; Ef2:14; Ko3:15). Drie belangrijke thema’s uit deze brief vermeldt dit vers kort na elkaar: (1) de oproep tot een heilig leven; (2) het verwachten van Christus’ komst; en (3) de troost in de verdrukking. Gelovigen dienen zich te verwijderen van het kwaad en zich tot God te keren. Dat ook dit het werk van de heilige God is, toont dit vers. Voor de Tessalonikers moest duidelijk worden dat zij voor hun levensheiliging medeafhankelijk waren van God. De heiliging is een werk van God en de mens samen. Door deze heiliging bewaart de hele mens zich tot de komst van Jezus Christus.

Dit vers is in het verleden vaak gebruikt in de vraag naar de relatie tussen het lichaam, de ziel en de geest. De ziel en geest vormen dan het psychische dat alle hogere gevoelens zoals eerzucht en moed omvat. Het lichamelijke vormt dan het somatische dat alle lagere gevoelens, de

---

114 Marshall, 1983:161–162.

instincten omvat. In navolging van Plato zagen uitleggers dan de menselijke rede (*nous*) als bestuurder van beiden.¹¹⁵ Toch gaat deze scheiding van lichaam, ziel en geest ver uit boven het Bijbelse spreken. Nergens ziet de Bijbel de mens als een optelsom van drie verschillende afgebakende componenten. Het is juist omgekeerd: door de overvloed aan termen voor de mens benadrukt de Bijbel de eenheid en totaliteit ervan (vgl. 1Ts2:8).¹¹⁶ Alle drie de begrippen worden samengevoegd, bijeen en dooreen gebruikt in het Bijbelse spreken, omdat ze met alle variatie hetzelfde bedoelen. Herman Ridderbos spreekt vanuit dat opzicht over een pleroforische uitdrukking.¹¹⁷

| 24 | Hij die u roept, is getrouw; Hij zal het ook doen.

Aan hun heilbede voegen Paulus, Silvanus en Timoteüs nog een woord van bemoediging toe dat we ook in 2Ts3:16 tegenkomen. Als God iets van ons vraagt, zal Hij ons ook helpen om het uit te voeren. We zijn door Hem geroepen tot eer en glorie voor zijn Naam en Hij zal ons helpen tot dat doel te komen. De menselijke verantwoordelijkheid en Gods verantwoordelijkheid gaan hierbij hand in hand.

| 25 | Broeders-en-zusters, bidt ook voor ons.

Paulus, Timotheüs en Silvanus vroegen ook gebed voor zichzelf. Ze voelden zich niet te groot om deze vraag aan de gelovigen te stellen. Iedere gelovige heeft het nodig dat de gemeente voor hem of haar bidt. Hoe meer ze bidt, hoe meer zal ze ontvangen van God en hoe groter zal haar zegen zijn. Laat ons voor elkaar bidden.

| 26 | Groet al de broeders-en-zusters met een heilige kus.

| 27 | Ik bezweer u bij de Heer, dat de brief aan alle heilige broeders-en-zusters wordt voorgelezen.

De brieven die de apostelen schreef dienden niet verzegeld te worden in een boekenkast. Ze dienden te worden voorgelezen aan de gelovigen overal. De meerderheid van de bevolking was namelijk ongeletterd of

115 van Houwelingen, 2002:166.

116 Wright, 18 maart 2011; van Genderen en Velema, 1992:324.

117 Ridderbos, 1978:128.

onvoldoende geoefend in de kunst van het lezen.¹¹⁸ De ernst daarvan vernemen we door de bezwerende woorden van de apostel Paulus. De apostel beschouwt het als zijn verantwoordelijkheid dat de hele gemeente van de inhoud van dit schrijven kennis kan nemen. Hij spreekt in dit vers dan ook op eigen persoon, maar doet dat in overeenstemming met het hart van zijn medeschrijvers.

Sommige handschriften (N*, B, D, F, G) hebben niet het woord ‘heilige’ (agioi~) voor broeders-en-zusters staan. De lezing ‘heilige broeders-en-zusters’ wordt wel ondersteund door onder andere de Byzantijnse tekstfamilie (,46, A, K, P, Y, 33, 81, â). Dikwijls wordt beweerd dat overschrijvers dit toevoegden vanuit vs26. Daar is echter sprake van een enkelvoud, waardoor dat onwaarschijnlijk lijkt.

| 28 | De genade van onze Heer Jezus Christus zij met u. Amen.

Andere afsluitingen van brieven uit de oudheid hadden vaak eenvoudige afsluitingen, zoals: ‘blijf gezond’ of ‘leef goed’. Maar de apostel eindigt met de genade van onze Heer Jezus Christus. ‘De genade van onze Heer Jezus Christus’ is geen leeg woord, het is waarachtig en krachtig. Voor Paulus is het christendom vanaf het begin tot het einde louter genade. Zo eindigt en begint hij zijn brief met genade. Het einde vormt zo een geheel met het begin: de brief wordt door deze genade van de Heer Jezus Christus omsloten.

Schrijf eens op waarvoor je dankbaar bent. Schrijf er dan achter waarom je daarvoor dankbaar bent?

Op welke wijze kunnen we respect tonen tegenover de leiders in onze gemeente?

Wat kunnen we doen om de vrede in de gemeente niet verstoord te krijgen?

6 Literatuurlijst

- Beale, Gregory K. *1–2 Thessalonians*. IVP New Testament Commentary 13. Downers Grove: InterVarsity, 2003.
- Best, Ernest. *A Commentary on the First and Second Epistles to the Thessalonians*. 2nd ed. Black's New Testament commentaries. London: Black, 1977.
- Black, David A. 'The Weak in Thessalonica: A Study in Pauline Lexicography.' *Journal of Evangelical Theological Society* 25 (1982): 307–321.
- de Boor, Werner. *Die Briefe des Paulus an die Thessalonicher*. Wuppertaler Studienbibel. Wuppertal: Brockhaus, 1994.
- Bruce, Frederick F. *1 & 2 Thessalonians*. Word Biblical Commentary 45. Dallas: Word Books, 1982.
- Buitenwerf, R. 'Vertaalkwesties in I Thessalonicenzen.' *Met Andere Woorden* 6.1 (2006): 3–5.
- Calvijn, Johannes. *Institutie: Onderwijzing in de christelijke godsdienst*. Red. Willem van 't Spijker. Vert. Cornelis A. de Niet. 2 vols. Houten: Hertog, 2009.
- Chrysostomos, Johannes. *Brieven Aan Olympias*. n.d.
- . *Homilies on Philippians, Colossians, and Thessalonians*. Ed. Philip Schaff. Tran. John A. Broadus. Nicene and Post-Nicene Fathers 13. New York: CLC, 1889.
- Cicero, M. Tullius. *Brieven Aan Atticus*. n.d.
- Constable, Thomas L. '1. Thessalonicher.' In *Das Neue Testament. Erklärt Und Ausgelegt*, eds. John F. Walvoord and Roy B. Zuck, 5:245–278. Holzgerlingen: Hänssler, 2000.
- Couch, Mal. 'Entrückung.' In *Lexikon zur Endzeit: Ein praktischer Führer zu Personen, Standpunkten und dem Studium biblischer Prophetie und Heilsgeschichte*, ed. Mal Couch. Dillenburg: Christliche Verlagsgesellschaft, 2004.
- Donfried, Karl P. '1 Thessalonians, Acts and the Early Paul.' In *The Thessalonian Correspondence*, eds. Raymond F Collins and Norbert Baumert, 3–26. Bibliotheca Ephemeridum theologicarum Lovaniensium 38. Leuven: University, 1990.
- Dupont, Jacques. *Syn Christōi; L'union avec le Christ suivant saint Paul*. Bruges: De l'Abbaye de Saint-André, 1952.
- Ellingworth, Paul and Eugene A Nida. *A Translator's Handbook on Paul's Letters to the Thessalonians*. Helps for Translators 17. Stuttgart: UBS, 1975.
- Enns, Paul P. 'Ölbergrede.' In *Lexikon zur Endzeit: Ein praktischer Führer zu Personen, Standpunkten und dem Studium biblischer Prophetie und Heilsgeschichte*, Hrsg. Mal Couch. Dillenburg: Christliche Verlagsgesellschaft, 2004.

- Erlemann, Kurt. *Naherwartung und Parusieverzögerung im Neuen Testament: ein Beitrag zur Frage religiöser Zeiterfahrung*. Texte und Arbeiten zum neutestamentlichen Zeitalter 17. Tübingen: Francke, 1995.
- Eusebius van Caesarea. *Eusebius' Kerkgeschiedenis*. Vert. Christiaan Fahner. Zoetermeer: Boekencentrum, 2000.
- Ezra, Mozes en Sanhedrin. 'Sjmoné 'Esre [Achtien (gebed)].' Last modified 29 januari 2009. Geraadpleegd 7 oktober 2019. <https://www.jodendom-online.nl>.
- Fee, Gordon D. *God's Empowering Presence: The Holy Spirit in the Letters of Paul*. Peabody: Hendrickson, 1994.
- Feinberg, Paul D. 'Pretribulation.' In *Three Views on the Rapture: Pre-, Mid-, or Post-Tribulation?*, ed. Gleason L. Archer. Grand Rapids: Zondervan, 1996.
- Fijnvandraat, Jaap G. en Henk P. Medema. *Zo zullen wij altijd met de Heer zijn: Over de komst van Christus en de opname van de gemeente*. Vaassen: Medema, 1992.
- Frame, James Everett. *A Critical and Exegetical Commentary on the Epistles of St. Paul to the Thessalonians*. International Critical Commentary. Edinburgh: Clark, 1912.
- Fredrickson, D. 'Passionless Sex in 1 Thessalonians 4:4-5.' *Word and World* 23.1 (2003): 23-30.
- Fuchs, Ernst. 'Hermeneutik?' In *Glaube und Erfahrung: zum christologischen Problem im Neuen Testament*, 116-135. Gesammelte Aufsätze 3. Tübingen: Mohr, 1965.
- Gaventa, Beverly R. *First and Second Thessalonians*. Interpretation. Louisville: Westminster John Knox, 2012.
- van Genderen, Jan en Willem H. Velema. *Beknopte Gereformeerde Dogmatiek*. Kampen: Kok, 1992.
- Green, Gene L. *The Letters to the Thessalonians*. Pillar New Testament Commentary. Grand Rapids: Eerdmans, 2002.
- Gundry, Robert H. *The Church and the Tribulation*. Grand Rapids: Zondervan, 1973.
- Haack, Ernst. 'Eine exegetische-dogmatische Studie zur Eschatologie über 1 Thessalonicher 4,13-18.' *Zeitschrift für systematische Theologie* 15 (1938): 544-569.
- Harnisch, Wolfgang. *Eschatologische Existenz: Ein exegetischer Beitrag zum Sachanliegen von 1. Thess. 4,13-5,11*. Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht, 1973.
- Hausoul, Raymond R. *De dag van Jahweh*. indekerk.be, 2018a.
- _____. *De nieuwe hemel en de nieuwe aarde: Een interdisciplinaire vergelijking tussen Jürgen Moltmann, Karl Rahner en Gregory Beale*. Utrecht: KokBoekencentrum, 2018b.
- _____. 'Eine Eschatologie aus der Protologie: Genesis 1-2 und die christliche Hoffnung.' *Biblich erneuerte Theologie: Jahrbuch für theologische Studien* 3 (2019): 11-29.
- Hendrix, Holland L. 'Thessalonica.' In *Anchor Bible Dictionary*, 6:523-527. New York: Doubleday, 1999.

- Henneken, Bartholomäus. *Verkündigung und Prophetie im Ersten Thessalonikerbrief: ein Beitrag zur Theologie des Wortes Gottes*. Stuttgarter Bibelstudien 29. Stuttgart: Katholisches Bibelwerk, 1969.
- Hoek, Jan. *Garantie voor de toekomst: Gespreksboek over hoop*. Zoetermeer: Boekencentrum, 2013.
- Hoffmann, Paul. *Die Toten in Christus: Eine religionsgeschichtliche und exegetische Untersuchung zur paulinischen Eschatologie*. Neutestamentliche Abhandlungen 2. Münster: Aschendorff, 1966.
- Holmes, Michael W. *1-2 Thessalonians*. NIV Application Commentary. London: Zondervan, 1999.
- Holmstrand, Jonas. *Markers and Meaning in Paul: An Analysis of 1 Thessalonians, Philippians and Galatians*. Coniectanea biblica: New Testament series 28. Stockholm: Almqvist & Wiksell, 1997.
- Holtz, Traugott. *Der erste Brief an die Thessalonicher*. Evangelisch-katholischer Kommentar zum Neuen Testament 13. Zürich: Benziger, 1986.
- van Houwelingen, P.H. Rob. *Tessalonicenzen: Voortgezet basisonderwijs*. Commentaar op het Nieuwe Testament. Kampen: Kok, 2002.
- Jervell, Jacob. *The Unknown Paul: Essays on Luke-Acts and Early Christian History*. Minneapolis: Augsburg House, 1984.
- Johanson, Bruce C. *To All the Brethren: A Text-Linguistic and Rhetorical Approach to 1 Thessalonians*. Coniectanea Biblica: New Testament Series 16. Stockholm: Almqvist & Wiksell, 1987.
- Josephus, Flavius. *Antiquitates Judaicae: De oude geschiedenis van de Joden*. Vert. Fik J.A.M. Meijer en Marinus A. Wes. 3 vols. Baarn: Ambo, 1996–1998.
- _____. *De Bello Judaico: De Joodse Oorlog*. Vert. Fik J.A.M. Meijer en Marinus A. Wes. Baarn: Ambo, 1992.
- Kampling, R. 'Eine auslegungsgeschichtliche Skizze zu 1 Thess 2,14.' In *Begegnungen zwischen Christentum und Judentum in Antike und Mittelalter: Festschrift für Heinz Schreckenberg*, eds. Hermann Lichtenberger, Heinz Schreckenberg, Karina Lehnardt and Dietrich-Alex Koch. Schriften des Institutum Judaicum Delitzschianum 1. Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht, 1994.
- Keener, Craig S., ed. *The IVP Bible Background Commentary: New Testament*. Downers Grove: InterVarsity, 1993.
- Kelhoffer, James A. 'The Apostle Paul and Justin Martyr on the Miraculous: A Comparison of Appeals to Authority.' *Greek, Roman, and Byzantine Studies* 42.2 (2001): 163–184.
- Klein Haneveld, Johan. 'De Opname Der Gemeente.' *Het Morgenrood* 135 (1983).
- Ladd, George E. *The Blessed Hope: A Biblical Study of the Second Advent and the Rapture*. Grand Rapids: Eerdmans, 1990.
- LaHaye, Tim F. and Jerry B. Jenkins. *Left Behind*. Wheaton: Tyndale House, 1982.
- Lambrecht, J. 'Thanksgiving in 1 Thessalonians 1-3.' In *The Thessalonians Debate: Methodological Discord or Methodological Synthesis?*, eds. Karl P. Donfried and Johannes Beutler, 135–163. Grand Rapids: Eerdmans, 2000.

- Laub, Franz. *Eschatologische Verkündigung und Lebensgestaltung nach Paulus: eine Untersuchung zum Wirken des Apostels beim Aufbau der Gemeinde in Thessalonike*. Biblische Untersuchungen 10. Regensburg: Pustet, 1973.
- van Leeuwen, J.A.C. *De brieven aan de Thessalonicensen*. Korte Verklaring. Kampen: Kok, 1953.
- Lindsey, Hal. *The Late Great Planet Earth*. Grand Rapids: Zondervan, 1970.
- Malherbe, Abraham J. *The Letters to the Thessalonians*. Anchor Bible 32B. New Haven: Yale University, 2007.
- Marshall, I. Howard. *1 and 2 Thessalonians*. New Century Bible Commentary. London: Marshall, Morgan and Scott, 1983.
- _____. 'Election and Calling to Salvation in 1 and 2 Thessalonians.' In *The Thessalonian Correspondence*, eds. Raymond F Collins and Norbert Baumert. Bibliotheca Ephemeridum theologicarum Lovaniensium 38. Leuven: University, 1990.
- Martin, D. Michael. *1, 2 Thessalonians*. New American Commentary 33. Nashville: Broadman & Holman, 1995.
- Marxsen, Willi. *Der Erste Brief an die Thessalonicher*. Vol. 1. Zürcher Bibelkommentare 11. Zürich: Theologischer Verlag, 1979.
- Maurer, Christian. 'Σκευος.' In *Theological Dictionary of the New Testament*, eds. Gerhard Kittel and Gerhard Friedrich, 7:358–367. Grand Rapids: Eerdmans, 1971.
- McGee, J. Vernon. *I & II Thessalonians*. Thru the Bible Commentary. Pasadena: Thru the Bible Radio, 1978.
- Medema, Harmannus (Mans). *Werkend verwachten: de eerste brief aan de Thessalonicers*. Apeldoorn: Medema, 1978.
- Moltmann, Jürgen. *Theologie der Hoffnung: Untersuchungen zur Begründung und zu den Konsequenzen einer christlichen Eschatologie*. München: Kaiser, 1964.
- Moo, Douglas J. 'Posttribulation.' In *Three Views on the Rapture: Pre-, Mid-, or Post-Tribulation?*, ed. Gleason L. Archer. Grand Rapids, Mich.: Zondervan, 1996.
- Morris, Leon. *The Epistles of Paul to the Thessalonians: An Introduction and Commentary*. Tyndale New Testament commentaries 13. Grand Rapids: Eerdmans, 1984.
- Omanson, Roger L. 'Comings and Goings in the Bible.' *The Bible Translator* 46.1 (1995): 112–119.
- Ouweneel, Willem J. *Verwachting*. Vaassen: Medema, 2000.
- Pannenberg, Wolfhart. *Theologie und Reich Gottes*. Gütersloh: Gütersloher Verlagshaus Mohn, 1971.
- Pate, C. Marvin and Calvin B. Haines, Jr. *Doomsday Delusions*. Downers Grove: InterVarsity, 1995.
- du Preez, J. *Die Brieue aan die Tesselonisense*. Kaapstad: NG Kerk, 1981.
- Pseudo-Baruch. *2 Baruch: Syrische Apocalyps*. 120 v.Chr.
- Pseudo-Ezra. '4 Ezra.' In *Buiten de Vesting*, vert. Pieter Oussoren en Renate Dekker, 331–370. Vught: Skandalon, 2009.
- Qumran. *1Q War Scroll (1QM)*. 1Q33. 1Q War Scroll. www.deadseascrolls.org.il.
- _____. *1QSa: Rule of the Congregation (1Q28a)*. Israël, 134AD.

- Radl, Walter. *Ankunft des Herrn: zur Bedeutung und Funktion der Parusieaussagen bei Paulus*. Beiträge zur biblischen Exegese und Theologie 15. Frankfurt am Main: Lang, 1981.
- Ramaker-Scheinhardt, Ruth, ed. *Het Leven: Studiebijbel Bij de Tekst van Het Boek*. Heerenveen: Jongbloed, 2001.
- Richard, Earl J. *First and Second Thessalonians*. Sacra Pagina Series 11. Collegeville: Liturgical Press, 2007.
- Ridderbos, Herman N. *Paulus: Ontwerp van zijn theologie*. Kampen: Kok, 1978.
- Riesner, Rainer. *Die Frühzeit des Apostels Paulus: Studien zur Chronologie, Missionsstrategie und Theologie*. Wissenschaftliche Untersuchungen zum Neuen Testament 71. Tübingen: Mohr, 1994.
- Rigaux, Béda. *Saint Paul: Les Epîtres aux Thessaloniens*. Etudes Bibliques. Paris: Lecoffre, 1956.
- Roosen, A. *De Brieven van Paulus aan de Tessalonicenzen*. Roermond: Romen, 1971.
- Sabbe, M. 'De Paulinische beschrijving van de parousie.' *Collationes Brugenses et Gandavenses* 7.1 (1961): 86–114.
- Schlier, Heinrich. *Der Apostel und seine Gemeinde: Auslegung des ersten Briefes an die Thessalonicher*. Botschaft Gottes II.31. Leipzig: Benno, 1974.
- Schmithals, Walter. *Paul and the Gnostics*. Nashville: Abingdon, 1972.
- Schoonheim, Pieter L. *Een Semasiologisch onderzoek van parousia: met betrekking tot het Gebruik in Mattheüs 24*. Aalten: De Boer, 1953.
- Sharp, Granville. *Remarks on the Uses of the Definitive Article in the Greek Text of the New Testament: Containing Many New Proofs of the Divinity of Christ, from Passages Which Are Wrongly Translated in the Common English Version*. Philadelphia: Hopkins, 1807.
- Shenton, Tim. *Opening up 1 Thessalonians*. Opening Up Series. Leominster: Day One, 2006.
- Siber, Peter. *Mit Christus leben: Eine Studie zur paulinischen Auferstehungshoffnung*. Zürich: Theologischer Verlag, 1992.
- Strabo. *Geographika: Strabons Geographika*. Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht, 2002–2009.
- Theocritus. *Idylls*. Ed. Richard Hunter. Tran. Anthony Verity. Oxford: Oxford University, 2002.
- Visser, Dirk. *Paraklese in het perspectief van de parousie*. Heerenveen: Groen, 2003.
- Wallace, Daniel B. *Greek Grammar Beyond the Basics*. Grand Rapids: Zondervan, 1997.
- Wanamaker, Charles A. *The Epistles to the Thessalonians: A Commentary on the Greek Text*. New International Greek Testament commentary. Grand Rapids: Eerdmans, 1990.
- Wilcke, Hans A. *Das Problem eines messianischen Zwischenreichs bei Paulus*. Abhandlungen zur Theologie des Alten und Neuen Testaments 51. Zürich: Zwingli Verlag, 1967.
- Witherington, Ben. *1 and 2 Thessalonians: A Socio-Rhetorical Commentary*. Grand Rapids: Eerdmans, 2006.

Wright, N. Tom. 'Mind, Spirit, Soul and Body: All for One and One for All. Reflections on Paul's Anthropology in His Complex Contexts.' New York: Fordham University, 18 maart 2011.

_____. *Paulus: Een biografie*. Franeker: Van Wijnen, 2019.

Yarbrough, O. Larry. *Not like the Gentiles: Marriage Rules in the Letters of Paul*. Dissertation Series 80. Atlanta: Scholars, 1986.

Yarbrough, Robert W. 'Sexual Gratification in 1 Thess 4:1-8.' *Trinity journal* 20.2 (1999).